

Jongeren in beeld. Een analyse op basis van EAK/LFS

Boordtabel Jongeren

Eef Stevens
Steunpunt Werk en Sociale Economie

2-2009

WSE Report

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – 3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Jongeren in beeld. Een analyse op basis van EAK/LFS

Boordtabel Jongeren

Eef Stevens

Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van Werk, Onderwijs en Vorming, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma

<p>Deze publicatie kwam tot stand met steun van het Europees Sociaal Fonds. Het ESF stelt middelen ter beschikking voor initiatieven die bijdragen tot meer en betere jobs voor meer mensen.</p> <p>Ontdek de werking in Vlaanderen via www.esf-agentschap.be.</p> 	<p>Kernthema's ESF 2007-2013</p> <ul style="list-style-type: none"> Talenten activeren Arbeidskansen geven Ondernemen met mensen
<p>ESF investeert in jouw toekomst.</p>	

Stevens, Eef

Jongeren in beeld. Een analyse op basis van EAK/LFS. Boordtabel Jongeren
Eef Stevens – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werk en Sociale Economie,
2009, 52p.

ISBN-97 890-8873-028-3

Copyright (2008)

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 - F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, micro-film of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this report may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	III
Lijst schema's en figuren	IV
Lijst tabellen	V
1. Inleiding.....	1
2. Transitie	2
2.1 Een globaal beeld van de transitie in Vlaanderen.....	2
2.2 Een gedetailleerd beeld van de transitie in Vlaanderen.....	3
2.3 De transitie in Vlaanderen in een Belgisch en Europees perspectief	6
2.3.1 De 15-19-jarigen.....	7
2.3.2 De 20-24-jarigen.....	8
2.3.3 De 25-29-jarigen.....	9
3. Europese streefdoelen voor jongeren	14
3.1 Ongekwalficeerde uitstroom	14
3.2 Gekwalficeerde jongeren	16
4. Schoolverlaters op de arbeidsmarkt.....	17
4.1 Globale schets van de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters	18
4.2 Werkende schoolverlaters	23
4.2.1 Welke sectoren?.....	23
4.2.2 Vast of tijdelijk?	27
4.2.3 Voltijds of deeltijds?.....	34
5. Besluit	38
6. Bibliografie	40
7. Methodologie	41
7.1 Transitie.....	41
7.2 Europese benchmarks voor jongeren	41
7.3 Schoolverlaters.....	42
7.3.1 Algemene definitie.....	42
7.3.2 Indeling in sectoren	43
7.3.3 Indeling volgens contracttype.....	45
7.3.4 Indeling volgens arbeidsregime	45

Lijst schema's en figuren

- Schema 1. Transitie van onderwijs naar arbeidsmarkt
- Figuur 1. Aandeel jongeren dat schoolgaand of in opleiding is, aandeel werkende jongeren en aandeel jongeren dat schoolgaand, in opleiding en/of aan het werk naar leeftijd (15-29 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)
- Figuur 2. Aandeel jongeren van 15 tot en met 29 jaar die al dan niet schoolgaand of in opleiding zijn naar arbeidsmarktstatuut en geslacht (Vlaams Gewest; 2007)
- Figuur 3. Ongekwalficeerde uitstroom (EU-27; 2007)
- Figuur 4. Aandeel gekwalficeerde jongeren (20-24 jaar) (België en de gewesten; 2007)
- Figuur 5. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) (EU; 2007)
- Figuur 6. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)
- Figuur 7. Contracttype van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)
- Figuur 8. Soort tijdelijk werk en reden waarom men tijdelijk werk aanvaard heeft van werkende schoolverlaters (15-29 jaar), van werkende jongeren (15-29 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)
- Figuur 9. Arbeidsregime van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

Lijst tabellen

- Tabel 1. Aantal en aandeel jongeren van 15 tot en met 19 jaar die al dan niet schoolgaand of in opleiding zijn naar arbeidsmarktstatuut (België en de gewesten; 2007)
- Tabel 2. Aantal en aandeel jongeren van 15 tot en met 29 jaar al dan niet schoolgaand of in opleiding naar arbeidsmarktstatuut (België, de gewesten en EU; 2007)
- Tabel 3. Ongekwalficeerde uitstroom naar geslacht (België en de gewesten; 2007)
- Tabel 4. Aandeel gekwalficeerde jongeren (20-24 jaar) naar geslacht (België en de gewesten; 2007)
- Tabel 5. Arbeidsmarktstatuut van schoolverlaters (15-24 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)
- Tabel 6. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar), van jongeren (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) naar geslacht (EU; 2007)
- Tabel 7. Werkzaamheidsgraad van jongeren, van jongeren exclusief studenten en van schoolverlaters (15-24 jaar) (EU; 2007)
- Tabel 8. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar), van jongeren (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) naar onderwijsniveau (België, Vlaams Gewest en EU; 2007)
- Tabel 9. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-24 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)
- Tabel 10. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU; 2007)
- Tabel 11. Contracttype van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)
- Tabel 12. Aandeel werkenden met een tijdelijk contract bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU; 2007)
- Tabel 13. Aandeel werkenden met een tijdelijk contract bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar onderwijsniveau en geslacht (Vlaams Gewest, België en EU; 2007)
- Tabel 14. Arbeidsregime van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)
- Tabel 15. Aandeel voltijds werkenden bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU; 2007)

- Tabel 16. Aandeel voltijds werkenden bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (EU; 2007)
- Tabel B.1. WSE(40)-sectorindeling
- Tabel B.2. Samenstelling hoofdsectoren op basis van LFS

1. Inleiding

Alle Europese lidstaten, België en Vlaanderen hebben zich ertoe geëngageerd om de positie van jongeren op de arbeidsmarkt te versterken. Het diploma waarmee jongeren de arbeidsmarkt betreden, is hierbij van essentieel belang. Een aantal streefdoelen spitst zich dan ook toe op het onderwijs. Zo wil Europa onder meer de ongekwalificeerde uitstroom beperken, het aandeel jongeren met minstens een hoger secundair diploma verhogen, de deelname aan beroepsopleidingen opkrikken, de ondernemingsgeest reeds in de initiële opleiding aanwakkeren en het analfabetisme bij jongeren aanpakken. Ook nadat ze het onderwijs verlaten hebben, wil Europa extra aandacht aan de jongeren besteden. Zo wil Europa de jeugdwerkloosheid terugdringen door onder meer de matching tussen vacatures en werkzoekende jongeren te optimaliseren en door blijvend te investeren in het menselijk kapitaal en 'employability' van jongeren.

Deze globale Europese streefdoelen, opgenomen in het European Youth Pact van 2005, worden in elk land op een verschillende manier geïmplementeerd. In elke lidstaat spelen immers andere factoren een rol in de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt. Vooreerst bestaan er tussen de lidstaten grote verschillen in de wijze waarop het onderwijs georganiseerd is en de duurtijd van de leerlicht. Bovendien zijn er grote verschillen in de mate waarin jongeren financieel ondersteund worden tijdens hun studies. De diverse overheden hebben overigens ook verschillende visies op de wijze waarop aanwervingen, opleidingen en arbeidsvoorwaarden van jongeren gereguleerd moeten worden, en werkloze jongeren en jongeren uit kansengroepen geactiveerd kunnen worden. In dit alles mogen we bovendien de invloed van de globale economische structuur en huidige socio-economische toestand van een lidstaat niet onderschatten. Tot slot gaat nog een heel andere invloed uit van de socio-economische situatie van de jongere in kwestie en alle gewoonten die daarmee gepaard gaan (van Es, 2008).

Kortom, op tal van manieren wordt de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt beïnvloed. Voor het beleid is het dan ook van elementair belang om inzicht te verwerven in de complexiteit van de overgang van school naar werk. Dit rapport poogt hieraan bij te dragen. Het kadert binnen de thematische boordtabel over jongeren op de arbeidsmarkt. Bij de opbouw van deze boordtabel vertrekken we van het onderwijs en gaan we na hoe de transitie naar de arbeidsmarkt verloopt. Vervolgens kijken we naar de eerste job en naar het vervolg van het arbeidsmarkttraject. We gaan na hoe jongeren in het algemeen en schoolverlaters in het bijzonder het stellen op de arbeidsmarkt, met de idee van een duurzame arbeidsmarktintegratie als achterliggend doel. De situatie van de Vlaamse jongeren staat centraal, maar wordt daarnaast in een ruimer Belgisch en Europees kader geplaatst.

In paragraaf 2 wordt ingezoomd op de feitelijke transitieperiode waarin jongeren de school verlaten en al dan niet succesvol de arbeidsmarkt betreden. In paragraaf 3 wordt gekeken naar twee belangrijke Europese benchmarks voor jongeren: de ongekwalificeerde uitstroom en het aandeel gekwalificeerde jongeren. Paragraaf 4 spitst zich tot slot toe op de situatie van de werkende schoolverlaters en vergelijkt hun arbeidsmarktpositie met deze van jongeren die al langer aan het werk zijn en met deze van de totale werkende bevolking. Een aantal jobkenmerken worden hierbij geanalyseerd: de sector van tewerkstelling, het contracttype en het arbeidsregime.

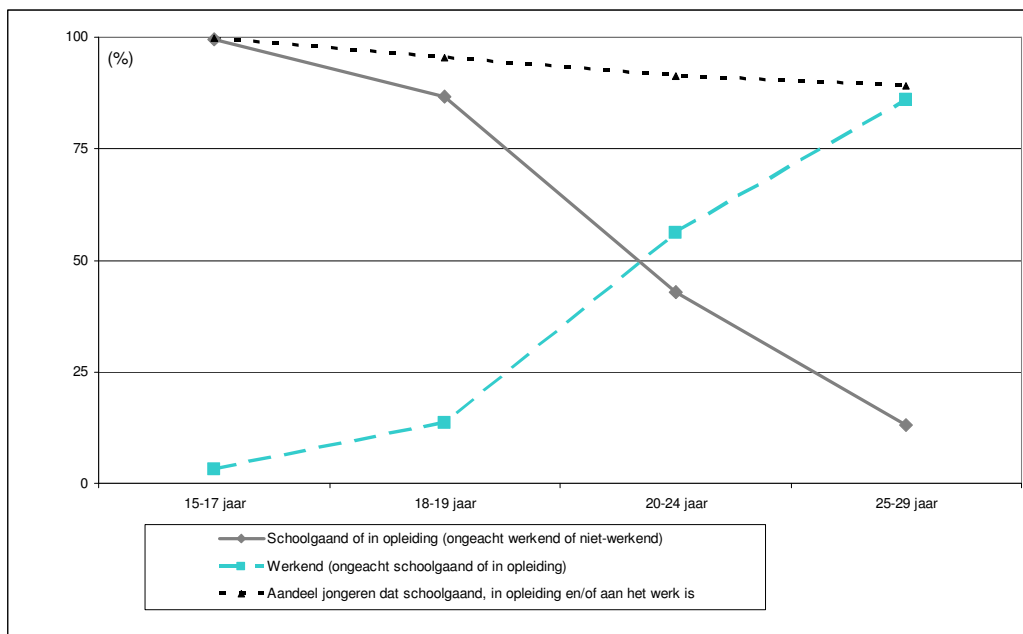
2. Transitie

2.1 Een globaal beeld van de transitie in Vlaanderen

De transitie uit het onderwijs naar de arbeidsmarkt vindt vrijwel volledig plaats tussen 15 en 29 jaar, zoals duidelijk wordt in figuur 1. Het gaat om cijfers voor het Vlaams Gewest anno 2007. De bovenste lijn in de figuur geeft aan in welke mate jongeren 'actief' zijn, hetzij als leerling of student, hetzij als werkende. Het aandeel actieve jongeren bedraagt 99,7% bij de jongste groep, neemt licht af naar 95,3% bij de 18-19-jarigen en 91,2% bij de 20-24-jarigen, om te landen op 89,1% bij de 25-29-jarigen. Het aandeel jongeren in onderwijs of opleiding daalt met de leeftijd, het aandeel werkende jongeren stijgt met de leeftijd.

Op 15-17-jarige leeftijd zit, niet verwonderlijk, vrijwel elke Vlaamse jongere nog op de schoolbanken. Slechts een beperkt aandeel is aan het werk. Verderop zal blijken dat het hier vooral gaat om leerlingen die een centje bijverdienen. Eens de leerplicht ten einde, bij de 18-19-jarigen, zakt het aandeel jongeren in het onderwijs en neemt het aandeel werkenden toe tot zo'n 13%. Deze 13% omvat zowel jongeren die hun studies combineren met een baantje, als jongeren die in hun eerste job een opleiding ontvangen of die naast hun werk nog een avond- of weekendcursus volgen. Bij de 20-24-jarigen stijgt het aandeel werkende jongeren voor het eerst uit boven het aandeel jongeren in opleiding. Meer en meer jongeren studeren af en gaan aan het werk. Deze trend zet zich door bij de 25-29-jarigen.

Figuur 1. Aandeel jongeren dat schoolgaand of in opleiding is, aandeel werkende jongeren en aandeel jongeren dat schoolgaand, in opleiding en/of aan het werk naar leeftijd (15-29 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

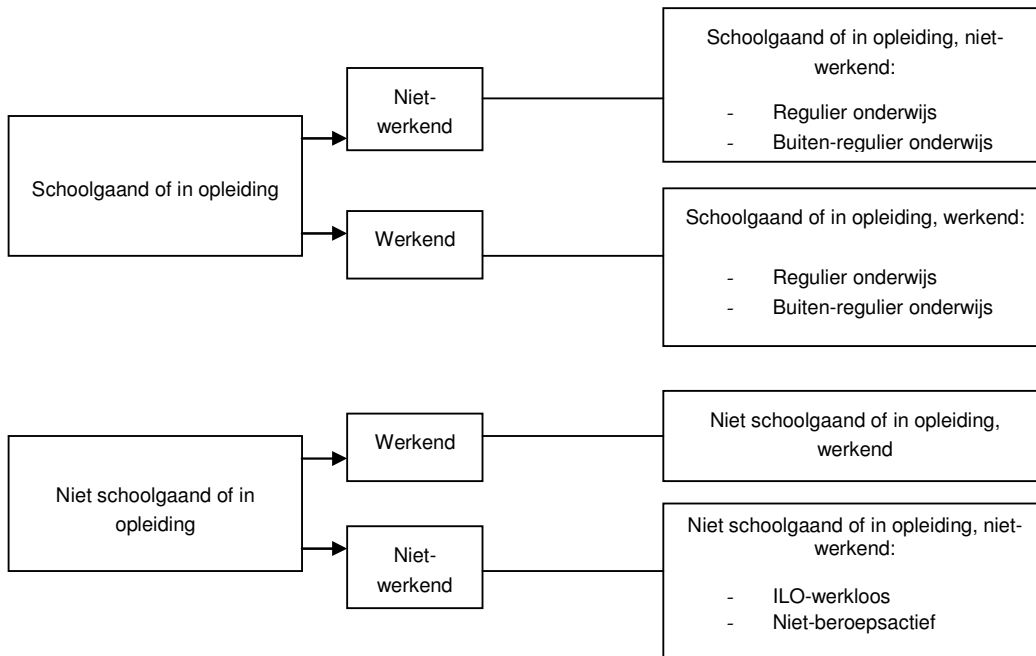
Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Figuur 1 verbergt dat er ook personen zijn die studeren of een opleiding volgen én werken. In wat volgt, komt deze combinatie duidelijker naar voor en wordt de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt meer in detail besproken. Per leeftijdsgroep wordt gekeken naar de mate waarin jongeren het onderwijs reeds verlaten hebben en naar het arbeidsmarktstatuut van schoolverlaters

(schema 1). Er wordt vertrokken van het feit of de jongere schoolgaand of in opleiding is. Daarna wordt bekeken of de persoon werkend of niet-werkend is. Waar relevant worden nog bijkomende opsplitsingen gemaakt.

Vooreerst zijn er de jongeren die schoolgaand of in opleiding zijn. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen degenen die zich exclusief bezighouden met studie of opleiding en degenen die een studie of opleiding combineren met een job. Waar relevant wordt gekeken naar het type van onderwijs dat wordt gevolgd, met name of het om een studie of opleiding gaat binnen of buiten het reguliere onderwijs. Bij een opleiding buiten het reguliere onderwijs kan het gaan om diverse cursussen, seminaries en conferenties. Wanneer het gaat om regulier onderwijs kunnen we veronderstellen dat het gaat om de initiële opleiding die men nog voltooit. Als men een opleiding buiten het reguliere onderwijs volgt, gaat het waarschijnlijk om een opleiding die men volgt in het kader van een (eerste) job, zeker wanneer men tegelijk werkt. Naarmate de leeftijd toeneemt, doet deze laatste situatie zich steeds vaker voor.

Schema 1. Transitie van onderwijs naar arbeidsmarkt

Bron: Steunpunt WSE

Daarnaast zijn er de jongeren die niet meer schoolgaand of in opleiding zijn. Hierbij wordt eveneens een onderscheid gemaakt tussen degenen die werken en degenen die niet werken. Waar relevant wordt bij deze laatste categorie ook gekeken of het gaat om werkloosheid dan wel om niet-beroepsactiviteit.

2.2 Een gedetailleerd beeld van de transitie in Vlaanderen

Zo goed als alle 15-17-jarigen (99,6%) in Vlaanderen zijn schoolgaand of in opleiding (zie figuur 2; de cijfers zijn ook in tabel 1 terug te vinden). Dit aandeel ligt even hoog bij mannen als bij vrouwen. Het gaat hier nagenoeg uitsluitend om regulier onderwijs en dus veelal om de initiële opleiding. Dit

is niet verwonderlijk gezien in ons land de leerplicht geldt tot 18 jaar.¹ Van de schoolgaande jeugd (15-17 jaar) geeft 3,1% aan zijn of haar studie te combineren met een job. Slechts een beperkt aantal jongeren zit in het systeem van deeltijds leren/deeltijds werken. We kunnen er dus vanuit gaan dat het hier vooral gaat om leerlingen die extra zakgeld verdienen door te werken in vakanties, 's avonds of in het weekend.

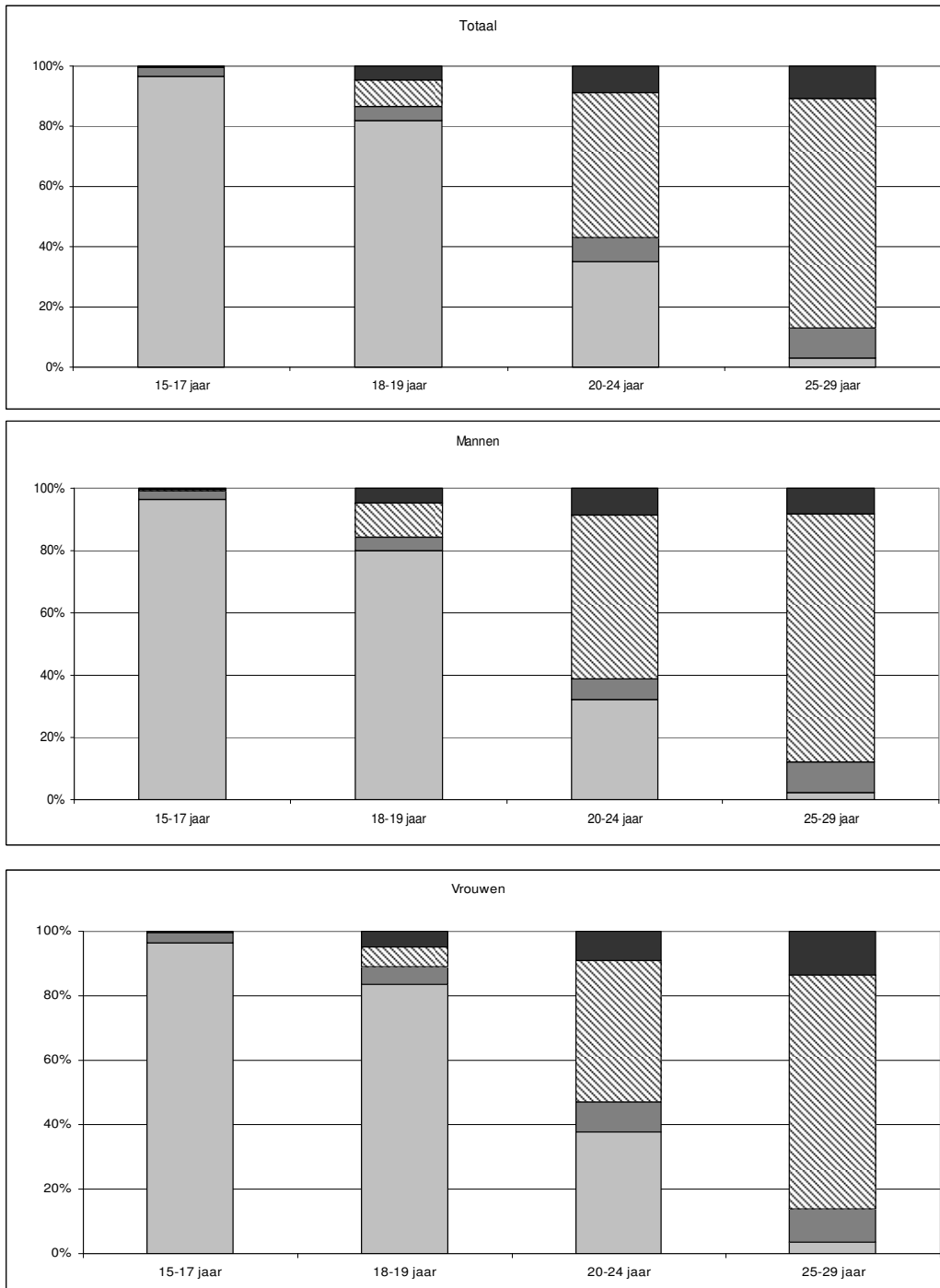
Eens de leerplicht ten einde, zakt het aandeel studerende jongeren. Van de *18-19-jarigen* is 86,7% nog steeds schoolgaand of in opleiding, voornamelijk in regulier onderwijs. De behoefte aan een extra zakcentje neemt wat toe: 5,5% van de studenten combineert het schoolgaan met een baantje. Van de overige 18-19-jarigen, die dus niet langer schoolgaand of in opleiding zijn (13,3%), heeft 65,1% een job en is 34,9% niet-werkend. Dit betekent dat men werkloos of niet-beroepsactief is.² In absolute aantallen gaat het om zo'n 6 800 Vlaamse 18-19-jarigen die niet meer schoolgaand of in opleiding zijn en ook niet werken. Verdere analyse op basis van de EAK levert weliswaar al snel te kleine en dus onbetrouwbare celfrequenties op, maar kan toch enigszins wat duiding geven bij het niet-werkende statuut van jongeren. De cijfers indiceren dat het merendeel van deze niet-studerende, niet-werkende 18-19-jarige jongeren werkloos is. Daarnaast zijn er ook jongeren die aangeven dat ze huisman- of vrouw zijn, dat ze een job hebben gevonden maar dat die nog moet beginnen of dat ze arbeidsongeschikt zijn.

Mannen verlaten het onderwijs sneller dan vrouwen: 84,5% van de 18-19-jarige Vlaamse mannen is nog student tegenover 88,9% bij de vrouwen. Een verklaring waarom mannen sneller uitstromen uit het onderwijs en/of opleiding kan gezocht worden in de vaststelling dat mannen in het secundair onderwijs vaker kiezen voor een technische (TSO) of beroepsopleiding (BSO) en minder voor een algemene opleiding (ASO). TSO- en BSO-opleidingen zijn minder gericht op doorstroming naar het hoger onderwijs en meer gericht op de arbeidsmarkt. Zo komt het dat meer mannen dan vrouwen afstuderen op jongere leeftijd (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2007).

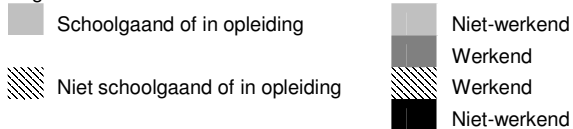
¹ Vanaf 15 jaar gaat het om een deeltijdse leerplicht.

² Bij de jongste leeftijdscategorieën is een uitsplitsing van de categorie 'niet-werkend' niet betrouwbaar wegens te kleine aantallen.

Figuur 2. Aandeel jongeren van 15 tot en met 29 jaar die al dan niet schoolgaand of in opleiding zijn naar arbeidsmarktstatuut en geslacht (Vlaams Gewest; 2007)

Legende

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Van de *20-24-jarigen* studeert 43% (38,8% bij mannen en 47,2% bij vrouwen). Meer dan acht op de tien hiervan zijn nog uitsluitend met studies bezig. Dit betekent dat 18,4% aangeeft studies te combineren met een job. Bij deze combinatie gaat het niet enkel om studenten in het reguliere onderwijs die wat extra zakgeld bijverdienen, maar ook om jongeren die werken en een opleiding buiten het reguliere onderwijs volgen. Allicht gaat het hier om jongeren die training krijgen in hun eerste job of om jongeren die werken en daarnaast een cursus volgen, bijvoorbeeld in avondonderwijs of tijdens het weekend.

Ruim de helft (57%) van de 20-24-jarige Vlamingen is op geen enkele manier betrokken bij onderwijs of opleiding. Bijna 85% van deze jongeren heeft een job. Dit aandeel ligt iets hoger bij de mannen dan bij de vrouwen, respectievelijk 85,9% en 83,1%. Daarnaast is 15% van de jongeren die niet meer studeren niet-werkend, waarbij het iets vaker om werkloosheid dan om niet-beroepsactiviteit gaat (verhouding 55-45%) en dit zowel bij de mannen als de vrouwen.

Het aandeel personen dat onderwijs en/of een opleiding volgt, blijft dalen bij de *25-29-jarigen*. Binnen deze leeftijdsklasse gaat het om slechts 13%, vrouwen nog steeds iets vaker dan mannen. Een kwart van hen is nog student pur sang. Drie kwart van hen heeft daarnaast nog een job, of liever: heeft een job en volgt een opleiding. Immers, het aandeel combinaties met een opleiding buiten het reguliere onderwijs neemt verder toe, wat er ook hier weer op wijst dat het vooral gaat om training die jongeren ontvangen bij hun eerste job of om een cursus die gevolgd wordt in avond- of weekendonderwijs.

Van de 25-29-jarigen is 87% niet langer schoolgaand of in opleiding. Hiervan oefent 87,5% een job uit en is 12,5% niet-werkend. Deze laatste categorie kan verder worden opgesplitst: zes op de tien van hen zijn werkloos en vier op de tien zijn niet-beroepsactief.

Bij de mannen liggen de verhoudingen anders dan bij de vrouwen. In de leeftijdsklasse van 25 tot en met 29 jaar volgt 87,9% van de mannen geen onderwijs of opleiding meer. Hiervan heeft 90,4% een job en is dus omgekeerd één op de tien niet-werkend, waarbij er ongeveer een 'fifty-fifty'-verdeling is tussen werkloosheid en niet-beroepsactiviteit. Bij de vrouwen is 86,2% niet meer schoolgaand of in opleiding. Van deze vrouwen heeft 84,3% een job, een aandeel dat lager ligt dan bij de mannen. Van de 15,7% niet-werkende en niet-studerende vrouwen is een derde werkloos en zijn twee op de drie niet-beroepsactief.

Mannen die geen link meer hebben met onderwijs of opleiding zijn dus vaker aan het werk dan vrouwen. Niet werken betekent bij de vrouwen bovendien vaker dat ze niet beroepsactief zijn. Niet werkende mannen zijn dan weer vaker werkloos. Mannen houden zich met andere woorden meer dan vrouwen actief gericht op de arbeidsmarkt. Allicht heeft dit te maken met het feit dat vrouwen op deze leeftijd frequenter voorrang geven aan het gezin, terwijl mannen dat gezin eerder financieel ondersteunen en daarom blijven zoeken naar een job.

2.3 De transitie in Vlaanderen in een Belgisch en Europees perspectief

In deze paragraaf wordt Vlaanderen in een ruimer perspectief geplaatst. Per leeftijdsgroep worden de Vlaamse scores vergeleken met deze van de andere gewesten en België als geheel en met de Europese cijfers.

2.3.1 De 15-19-jarigen

In België

Zoals te verwachten is het patroon voor België vergelijkbaar met dat voor Vlaanderen (tabel 1). Vrijwel alle 15- tot en met 17-jarigen zitten op de schoolbanken, grotendeels voor hun initiële opleiding. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk en Waals Gewest gaan nagenoeg alle 15-17-jarigen naar school voor hun initiële opleiding.

Tabel 1. Aantal en aandeel jongeren van 15 tot en met 19 jaar die al dan niet schoolgaand of in opleiding zijn naar arbeidsmarktstatuut (België en de gewesten; 2007)

		Totaal	Schoolgaand of in opleiding (%)			Niet schoolgaand of in opleiding (%)		
			Totaal	Waarvan Niet-werkend	Werkend	Totaal	Waarvan Niet-werkend	Werkend
Vlaams Gewest	15-17 jaar	217 900	99,6	96,9	3,1	nb	nb	nb
	18-19 jaar	145 700	86,7	94,5	5,5	13,3	34,9	65,1
Brussels H. Gewest	15-17 jaar	35 000	99,5	98,0	nb	nb	nb	nb
	18-19 jaar	22 600	85,4	94,7	nb	nb	nb	nb
Waals Gewest	15-17 jaar	137 800	98,9	96,7	nb	nb	nb	nb
	18-19 jaar	88 800	85,1	93,6	nb	14,9	65,9	nb
België	15-17 jaar	390 700	99,3	96,9	3,1	nb	nb	nb
	18-19 jaar	257 100	86,0	94,2	5,8	14,0	51,1	48,9

nb = niet beschikbaar wegens te kleine celfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Bij de Belgische 18-19-jarigen zakt de deelname aan onderwijs of opleiding naar 86% (voornamelijk regulier onderwijs). Van deze groep combineert 5,8% onderwijs of opleiding met een job. Dit betekent omgekeerd dat 14% van de 18-19-jarigen in 2007 het onderwijs heeft verlaten. Van hen is 48,9% werkzaam. De overige 51,1% werkt niet, waarbij het vooral om werkloosheid gaat. De Vlaamse cijfers zijn hier dus positiever dan de globale Belgische scores: 65,1% van de Vlaamse jongeren die niet meer schoolgaand of in opleiding zijn, heeft een job.

In Brussel en Wallonië daalt de betrokkenheid bij onderwijs en opleiding eveneens wanneer de leerplicht voorbij is. Van de Brusselse 18-19-jarigen loopt nog 85,4% school. In Wallonië is dat 85,1%. De overige 18-19-jarigen hebben het onderwijs verlaten. De aantallen zijn evenwel te gering om betrouwbare uitspraken te doen over hun statuut nadat ze het onderwijs achter zich lieten.

In Europa

Voor een vergelijking met Europa bekijken we het transitiestatuut van de jongeren van 15 tot en met 19 jaar (tabel 2). De data laten geen meer gedetailleerde leeftijdsverdeling toe. Gemiddeld studeert 88,2% van de Europese 15-19-jarigen nog. Het gaat hoofdzakelijk om regulier en allicht initieel onderwijs. Voor negen op de tien is dit de enige bezigheid, terwijl 9,7% een studie combineert met een job. In Europa is gemiddeld 11,8% van de jongeren van 15 tot en met 19 jaar niet meer schoolgaand of in opleiding. Hiervan is 47,5% werkzaam en 52,5% niet-werkend.

Wanneer we deze Europese cijfers vergelijken met de Vlaamse cijfers voor de totale groep 15-19-jarigen, dan blijkt dat jongeren op deze leeftijd in Vlaanderen vaker nog op de schoolbanken zitten dan hun Europese leeftijdsgenoten. In Vlaanderen gaat het concreet om 94,4% en hiermee plaatst

het Vlaams Gewest zich bij de top vijf van de Europese lijst met de hoogste aandelen schoolgangers. Bovendien blijkt dat de minderheid van Vlaamse 15-19-jarigen die de school wel al verlaten heeft vaker aan het werk is dan gemiddeld in Europa (63,5% tegenover 47,5%).

Kijken we naar de Europese rangschikking, dan wordt die aangevoerd door Polen met 95,4% van de 15-19-jarigen in onderwijs of opleiding. Net als in België, geldt in Polen een leerplicht tot 18 jaar. Ook Luxemburg, Litouwen en Slovenië kennen nog een hoog aandeel schoolgangers van 15 tot en met 19 jaar.

In de meeste andere Europese landen schommelt het aandeel schoolgaande jeugd van 15 tot en met 19 jaar rond de 85%. Enkel in de Zuid-Europese landen Malta, Spanje, Portugal en het Oost-Europese Roemenië ligt het aandeel lager, rond de 80%. De leerplicht kan hier deels een verklaring bieden. In Malta, Spanje en Roemenië loopt de leerplicht tot 16 jaar; in Portugal tot 15 jaar (bron: Eurydice).

Nederland, Oostenrijk en de drie Scandinavische lidstaten vormen een aparte groep in de Europese lijst. In deze landen combineert een relatief groot aandeel jongeren van 15 tot en met 19 jaar een studie met een job. In Zweden is 88% van de 15-19-jarigen schoolgaand of in opleiding en 17,7% van hen heeft een job. In Finland en Oostenrijk gaat het respectievelijk om 22,7% en 37%. Denemarken en Nederland spannen echter de kroon, met telkens meer dan de helft van de studenten van 15 tot en met 19 jaar die studies combineren met een job. Het hoge aandeel werkstudenten in Nederland kan verklaard worden doordat in het verleden werd bezuinigd op de studiebeurzen van studenten en de mogelijkheden om als student bij te verdienen werden uitgebreid. Dit heeft geresulteerd in een groot aandeel werkstudenten met een vrij stabiele betrekking. Studententarbeid kreeg er een structureel karakter (Vandenbrande, 2001). Ook in Denemarken is het vrij normaal dat studies of studentenleven (deels) betaald worden uit een deeltijdse baan (www.studyindenmark.dk).

2.3.2 De 20-24-jarigen

In België

Wanneer we alle 20-24-jarigen in België bekijken, dan blijkt dat 44,2% van hen nog schoolgaand of in opleiding is. Hiervan is 84,8% uitsluitend bezig met studeren, voornamelijk in regulier onderwijs. De overige 15,2% combineert studeren en werken. Van degenen die zijn uitgestroomd heeft driekwart een job en is een vierde niet-werkend, waarbij het in de meerderheid van de gevallen om werkloosheid gaat. Met andere woorden, in België zijn globaal iets meer jongeren van 20 tot en met 24 jaar nog schoolgaand of in opleiding in vergelijking met het Vlaams Gewest (44,2% tegenover 43%), maar omgekeerd ziet de arbeidsmarktsituatie van de uitgestroomde jongeren er in Vlaanderen beter uit dan gemiddeld in België: 84,7% werkenden in Vlaanderen tegenover 75,1% in België.

Dezelfde vaststelling kan gemaakt worden wanneer Vlaanderen vergeleken wordt met Brussel en Wallonië. Relatief gezien zijn meer Waalse en Brusselse 20-24-jarigen nog schoolgaand of in opleiding. Het gaat respectievelijk om aandelen van 44,6% en 49,3%. Het arbeidsmarktstatuut van de Waalse en Brusselse uitstromers is minder gunstig dan in Vlaanderen. In Brussel is 50,7% van de 20-24-jarigen niet meer schoolgaand of in opleiding: 53,6% is werkzaam en maar liefst 46,4% niet-werkend, waarbij het vooral om werkloosheid gaat. In Wallonië is 55,4% van de 20-24-jarigen uitgestroomd. Twee derden van deze uitstromers oefenen een job uit, één derde werkt niet.

In Europa

Ook in Europa daalt de betrokkenheid bij onderwijs en opleiding fors naarmate de leeftijd stijgt. Waar anno 2007 nog 88,2% van de 15-19-jarigen op de schoolbanken vertoefde, zakt dit aandeel naar gemiddeld 46,9% bij de 20- tot en met 24-jarige Europeanen. Hiervan concentreren bijna twee op de drie jongeren zich uitsluitend op studie, vooral in het reguliere onderwijs. Daarnaast combineert een kwart een studie met een baan, waarbij het overwegend gaat om de combinatie van een studie in het reguliere onderwijs met een job. De score van het Vlaams Gewest – 43% nog studerende jongeren van 20 tot en met 24 jaar – sluit aan bij het Europese gemiddelde. Wel kent Vlaanderen minder werkenden.

Hogere aandelen nog studerende jongeren zijn terug te vinden in Slovenië, Denemarken en Nederland waarbij vooral in deze twee laatste landen het aandeel werkstudenten hoog is. Ook in Polen, Litouwen en Finland legt nog steeds meer dan 55% van de 20-24-jarigen zich toe op studeren. Vrijwel altijd gaat het om regulier onderwijs. Bij de landen met de laagste aandelen nog lerende jongeren komen vooral Zuid- en Oost-Europese landen terug. In Roemenië, Slowakije, Portugal en de kleine lidstaten Cyprus en Malta zijn telkens minder dan vier op de tien 20-24-jarigen nog schoolgaand of in opleiding.

Terwijl 46,9% van de 20-24-jarige Europeanen dus nog met de neus in de boeken zit, heeft 53,1% het onderwijs achter zich gelaten. In 71% van de gevallen heeft de uitgestroomde jongere een job gevonden. De overige 29% is niet-werkend waarbij het bij 45% om werkloosheid gaat en bij 55% om niet-beroepsactiviteit. In het licht van deze Europese gemiddelden blijkt dat jongeren van 20 tot en met 24 jaar in het Vlaams Gewest minder dan gemiddeld nog schoolgaand of in opleiding zijn, de uitgestroomden zijn wel vaker dan gemiddeld aan het werk en verzeilen minder in de werkloosheid of niet-beroepsactiviteit. In cijfers: 84,7% van de uitgestroomde Vlaamse jongeren van 20 tot en met 24 jaar heeft een job en 15,3% is niet-werkend. Hierbij gaat het in vrijwel gelijke mate om werkloosheid en niet-beroepsactiviteit.

De Zuid- en Oost-Europese landen met de laagste aandelen nog studerende jongeren, kennen logischerwijs de hoogste aandelen uitgestroomde jongeren. Deze 20-24-jarigen stromen evenwel niet steeds door naar werk. In Roemenië bijvoorbeeld wijzen de cijfers uit dat 61,1% van de jongeren van 20 tot en met 24 jaar niet meer schoolgaand of in opleiding is en dat hiervan amper 57,5% een job gevonden heeft en maar liefst 42,5% niet-werkend is. Ook in onder meer Italië en Polen ligt het aandeel niet-werkende uitgestroomde jongeren in deze leeftijdsklasse hoger dan gemiddeld in Europa.

Omgekeerd blijkt dat in die landen waar er nog veel studerende jongeren zijn van 20 tot en met 24 jaar, de relatief kleine groep uitstromers doorgaans een job heeft. Dit is bijvoorbeeld het geval in Slovenië, Denemarken en Nederland. Kortom, in deze landen kleurt de situatie van 20-24-jarigen ‘tweemaal’ roos: ofwel studeren ze nog, ofwel hebben ze een baan. Voor hun collega’s in de vermelde Oost- en Zuid-Europese landen is de situatie minder gunstig: veelal studeren ze niet meer en lopen ze een groot risico om in de werkloosheid of niet-beroepsactiviteit te verzeilen.

2.3.3 De 25-29-jarigen

In België

Globaal in België zet de uitstroom uit het onderwijs zich door naarmate de leeftijd toeneemt: 44,2% van de 20-24-jarigen is nog schoolgaand of in opleiding terwijl dit bij de 25-29-jarigen terugloopt tot zo’n 13%. Hiervan is nog maar een kwart uitsluitend aan het studeren, meestal in regulier onder-

wijs. Daarnaast combineert drie kwart een studie of opleiding met een job en hier gaat het dan veelal om buiten-regulier onderwijs. Dit kan erop wijzen dat het voornamelijk gaat om bijvoorbeeld een opleiding die de 25-plussers krijgen in het kader van hun (eerste) werk. In totaal is 87,2% van de Belgen van 25 tot en met 29 jaar niet meer schoolgaand of in opleiding. De overgrote meerderheid van hen (81,3%) heeft een job. Bij de overige 18,7% niet-werkenden gaat het bij de helft om werkloosheid en bij de andere helft om niet-beroepsactiviteit.

In het Waals Gewest is de toestand van de 25-29-jarigen licht anders. Van hen is 9,5% nog schoolgaand of in opleiding. Ongeveer de helft hiervan houdt zich alleen met studeren bezig, terwijl de andere helft ook een job heeft. Anno 2007 zijn negen op de tien Waalse 25-29-jarigen niet meer schoolgaand of in opleiding. Driekwart van hen is aan het werk, wat betekent dat maar liefst 23,5% van de Waalse 25-29-jarigen die geen onderwijs of opleiding meer volgen, niet aan het werk is. In evenveel gevallen gaat het hierbij om een situatie van werkloosheid dan wel niet-beroepsactiviteit.

In het Brussels Hoofdstedelijk gewest is een relatief hoog aandeel 25-29-jarigen nog schoolgaand of in opleiding: 19,3% tegenover 12,8% in België. Dit betekent dat zo'n acht op de tien Brusselaars van deze leeftijd het onderwijs verlaten hebben. Zij lopen een hoog risico om in de werkloosheid of niet-beroepsactiviteit terecht te komen: 34,7% van de Brusselaars van 25 tot en met 29 jaar die geen onderwijs of opleiding volgen, werkt ook niet. In 57% van de gevallen gaat het om een situatie van werkloosheid; bij zo'n 43% om niet-beroepsactiviteit.

In Europa

Ook in Europa blijft de onderwijsdeelname afnemen naarmate de leeftijd toeneemt. Op 20-24-jarige leeftijd was nog bijna de helft van de Europeanen schoolgaand of in opleiding. Bij de 25-29-jarigen zakt dit aandeel naar 17,8%, waarvan 38,8% zich uitsluitend toelegt op studies en zes op tien studies combineert met een job. Meer dan bij de 15-19-jarigen, gaat het bij de 25-29-jarigen om de combinatie van een job met een opleiding buiten het reguliere onderwijs.

Maar liefst 47,5% van de Denen van 25 tot en met 29 jaar is nog op een of andere manier betrokken in een onderwijssituatie. Wel blijkt dat slechts 23,8% van hen zich nog exclusief toelegt op studeren. Wanneer ze dat doen, gaat het bijna volledig om regulier onderwijs. Dit betekent dat 76,2% van de Deense 25-29-jarigen die nog onderwijs of opleiding volgen, dit doen in combinatie met een job. Voor één op de vijf gaat het dan om een opleiding buiten het reguliere onderwijs. Een verklaring voor kan gevonden worden in de wijze waarop Denemarken de overgang tussen onderwijs en arbeidsmarkt organiseert. Deze overgang is namelijk erg 'werk-georiënteerd' in die zin dat er een goed uitgebouwd, duaal systeem is van werken en leren in combinatie met een uitgebreid systeem van leercontracten en stages (van Es, 2008).

Gelijkaardige patronen zijn terug te vinden in Finland, Slovenië, Zweden en Nederland waar telkens meer dan drie op de tien 25-29-jarigen nog schoolgaand of in opleiding zijn, meestal in combinatie met een job waarbij het dan vooral om niet-regulier onderwijs gaat.

Voor 82,2% van de Europese 25-29-jarigen is de link met het onderwijs weggefallen. Van deze uitgestroomden heeft 77,7% een job en is 22,3% niet-werkend, waarbij het in maar liefst twee derden van de gevallen om niet-beroepsactiviteit gaat. Vooral de Europese vrouwen bevinden zich in deze situatie. Allicht kan gezinsvorming hier een verklaring bieden.

In bepaalde landen ligt het aandeel uitgestroomden nog hoger dan gemiddeld in Europa en heeft vrijwel iedereen het onderwijs verlaten. In Griekenland, Slowakije en Roemenië gaat het bijvoorbeeld telkens om meer dan negen op de tien 25-29-jarigen en zij komen relatief vaak in een niet-werkend statuut terecht. Ook het Waals Gewest hoort bij deze groep.

Wederom blijkt dat, in die landen waar de betrokkenheid bij onderwijs of opleiding nog relatief hoog is, de situatie van 25-29-jarigen die wél zijn uitgestroomd beter is dan de situatie van uitgestroomden in die landen waar de onderwijsdeelname erg laag is. Met een concrete vergelijking: in Nederland is één op de drie 25-29-jarigen nog bezig aan een opleiding – al dan niet regulier – en de anderen begeven zich vaak succesvol op de arbeidsmarkt in die zin dat ze veelal een job gevonden hebben. In globale termen geldt dus dat Nederlanders van 25 tot en met 29 jaar ofwel nog studeren, ofwel aan het werk zijn. In Slowakije daarentegen zijn de 25-29-jarigen nog maar zelden aan het studeren (8,9%) en degenen die dat niet meer doen, komen vaak terecht in een niet-werkend statuut (27,1%).

Tabel 2. Aantal en aandeel jongeren van 15 tot en met 29 jaar al dan niet schoolgaand of in opleiding naar arbeidsmarktstatuut (België, de gewesten en EU*; 2007)

		Totaal	Schoolgaand of in opleiding (%)			Niet schoolgaand of in opleiding (%)		
			Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan	
				Niet-werkend	Werkend		Niet-werkend	Werkend
Vlaams Gewest	15-19 jaar	363 600	94,4	96,0	4,0	5,6	36,5	63,5
	20-24 jaar	357 700	43,0	81,6	18,4	57,0	15,3	84,7
	25-29 jaar	384 400	13,0	23,3	76,7	87,0	12,5	87,5
Brussels H. Gewest	15-19 jaar	57 600	94,0	96,8	nb	nb	nb	nb
	20-24 jaar	68 400	49,3	88,3	nb	50,7	46,4	53,6
	25-29 jaar	90 100	19,3	47,0	53,0	80,7	34,7	65,3
Waals Gewest	15-19 jaar	226 600	93,5	95,6	4,4	6,5	66,6	33,4
	20-24 jaar	211 100	44,6	88,6	11,4	55,4	35,0	65,0
	25-29 jaar	206 800	9,5	48,0	52,0	90,5	23,5	76,5
België	15-19 jaar	647 700	94,0	95,9	4,1	6,0	52,5	47,5
	20-24 jaar	637 200	44,2	84,8	15,2	55,8	24,9	75,1
	25-29 jaar	681 300	12,8	33,6	66,4	87,2	18,7	81,3
EU	15-19 jaar	20 395 000	88,2	90,3	9,7	11,8	52,5	47,5
	20-24 jaar	21 169 800	46,9	72,0	28,0	53,1	29,0	71,0
	25-29 jaar	23 668 800	17,8	38,8	61,2	82,2	22,3	77,7
Cyprus	15-19 jaar	44 000	91,6	96,5	nb	nb	nb	nb
	20-24 jaar	49 700	37,7	64,6	35,4	62,3	20,0	80,0
	25-29 jaar	64 500	15,3	nb	72,5	84,7	14,3	85,7
Denemarken	15-19 jaar	320 700	89,5	45,5	54,5	10,5	26,3	73,7
	20-24 jaar	292 100	63,2	30,5	69,5	36,8	15,9	84,1
	25-29 jaar	318 000	47,5	23,8	76,2	52,5	12,3	87,7
Estland	15-19 jaar	102 300	87,9	95,6	nb	12,1	nb	60,9
	20-24 jaar	103 400	48,7	62,7	37,3	51,3	23,4	76,6
	25-29 jaar	95 700	14,3	nb	73,2	85,7	18,7	81,3
Finland	15-19 jaar	333 700	90,1	77,3	22,7	9,9	39,2	60,8
	20-24 jaar	306 800	55,2	45,4	54,6	44,8	24,5	75,5
	25-29 jaar	325 800	36,4	28,9	71,1	63,6	18,4	81,6
Frankrijk	15-19 jaar	3 830 100	91,5	90,4	9,6	8,5	62,9	37,1
	20-24 jaar	3 691 300	44,0	71,0	29,0	56,0	26,9	73,1
	25-29 jaar	3 892 100	14,5	31,2	68,8	85,5	21,0	79,0
Griekenland	15-19 jaar	567 700	89,8	97,5	2,5	10,2	53,5	46,5
	20-24 jaar	604 100	48,7	90,5	9,5	51,3	31,2	68,8
	25-29 jaar	795 000	10,0	64,4	35,6	90,0	23,5	76,5
Hongarije	15-19 jaar	606 400	91,9	99,6	nb	8,1	68,3	31,7
	20-24 jaar	639 900	49,2	92,0	8,0	50,8	32,7	67,3
	25-29 jaar	764 000	12,9	49,7	50,3	87,1	25,3	74,7
Italië	15-19 jaar	2 940 300	85,6	98,0	2,0	14,4	59,3	40,7
	20-24 jaar	3 109 300	44,3	87,4	12,6	55,7	36,8	63,2
	25-29 jaar	3 672 100	19,3	66,7	33,3	80,7	28,3	71,7

Vervolg tabel 2

		Totaal	Schoolgaand of in opleiding (%)			Niet schoolgaand of in opleiding (%)		
			Totaal	Waarvan		Totaal	Waarvan	
				Niet-werkend	Werkend		Niet-werkend	Werkend
Letland	15-19 jaar	175 600	89,2	92,7	7,3	10,8	37,3	62,7
	20-24 jaar	183 000	45,5	52,5	47,5	54,5	25,2	74,8
	25-29 jaar	160 100	16,0	22,6	77,4	84,0	21,0	79,0
Litouwen	15-19 jaar	265 700	94,5	98,6	nb	5,5	58,6	41,4
	20-24 jaar	267 400	55,2	77,4	22,6	44,8	24,0	76,0
	25-29 jaar	220 000	15,1	26,0	74,0	84,9	19,3	80,7
Luxemburg	15-19 jaar	27 100	94,7	95,6	nb	nb	nb	nb
	20-24 jaar	26 700	57,5	92,2	nb	42,5	nb	80,2
	25-29 jaar	31 300	17,1	56,0	nb	82,9	nb	87,8
Malta	15-19 jaar	30 600	72,4	92,8	nb	27,6	nb	63,9
	20-24 jaar	27 400	26,4	nb	nb	73,6	nb	85,1
	25-29 jaar	29 700	nb	nb	nb	87,7	nb	79,8
Nederland	15-19 jaar	997 000	92,3	46,6	53,4	7,7	28,8	71,2
	20-24 jaar	967 800	58,8	28,4	71,6	41,2	14,3	85,7
	25-29 jaar	983 400	32,6	14,3	85,7	67,4	11,9	88,1
Oostenrijk	15-19 jaar	482 900	87,3	63,0	37,0	12,7	36,8	63,2
	20-24 jaar	507 200	40,6	51,7	48,3	59,4	15,1	84,9
	25-29 jaar	529 300	24,4	28,6	71,4	75,6	16,5	83,5
Polen	15-19 jaar	2 658 500	95,4	95,4	4,6	4,6	61,6	38,4
	20-24 jaar	2 974 100	56,4	70,6	29,4	43,6	38,5	61,5
	25-29 jaar	3 017 300	15,4	31,0	69,0	84,6	25,5	74,5
Portugal	15-19 jaar	575 300	81,4	97,7	2,3	18,6	40,5	59,5
	20-24 jaar	662 700	37,2	85,9	14,1	62,8	22,3	77,7
	25-29 jaar	787 000	14,0	55,0	45,0	86,0	17,5	82,5
Roemenië	15-19 jaar	1 565 200	78,7	98,7	1,3	21,3	58,0	42,0
	20-24 jaar	1 633 600	38,9	92,1	7,9	61,1	42,5	57,5
	25-29 jaar	1 751 900	5,9	61,8	38,2	94,1	28,0	72,0
Slovenië	15-19 jaar	118 200	94,1	85,3	14,7	5,9	nb	nb
	20-24 jaar	137 500	63,7	58,5	41,5	36,3	21,0	79,0
	25-29 jaar	152 000	34,1	26,6	73,4	65,9	15,6	84,4
Slowakije	15-19 jaar	404 700	88,7	99,5	0,5	11,3	64,6	35,4
	20-24 jaar	444 600	38,5	88,6	11,4	61,5	28,1	71,9
	25-29 jaar	469 600	8,9	36,2	63,8	91,1	27,1	72,9
Spanje	15-19 jaar	2 422 200	78,7	91,9	8,1	21,3	48,0	52,0
	20-24 jaar	2 667 000	45,1	65,4	34,6	54,9	21,3	78,7
	25-29 jaar	3 564 000	22,7	34,5	65,5	77,3	17,6	82,4
Tsjechië	15-19 jaar	647 700	92,9	99,1	nb	7,1	38,8	61,2
	20-24 jaar	692 700	44,0	88,4	11,6	56,0	19,3	80,7
	25-29 jaar	816 100	14,1	39,2	60,8	85,9	22,3	77,7
Zweden	15-19 jaar	631 400	88,0	82,3	17,7	12,0	31,0	69,0
	20-24 jaar	544 200	48,0	54,1	45,9	52,0	20,5	79,5
	25-29 jaar	548 600	32,8	33,8	66,2	67,2	13,1	86,9

* EU = EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk
nb = niet beschikbaar wegens te kleine celfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

3. Europese streefdoelen voor jongeren

3.1 Ongekwalficeerde uitstroom

Een goede opleiding is bepalend voor iemands kansen op de arbeidsmarkt. In vrijwel alle Europese lidstaten geldt: hoe hoger het behaalde diploma, hoe groter de kans op werk. Dit verklaart meteen waarom Europa er zoveel belang aan hecht dat de bevolking de arbeidsmarkt betreedt met afdoende kwalificaties. De ongekwalficeerde uitstroom is in dit verband een belangrijke indicator die aangeeft in welke mate de benodigde kwalificaties voor de toegang tot de arbeidsmarkt behaald zijn. Er wordt meestal vanuit gegaan dat iemand deze kwalificaties bezit wanneer hij of zij minimaal een diploma hoger secundair onderwijs op zak heeft. Wie de school verlaat zonder dit diploma én geen opleiding meer volgt, wordt beschouwd als ongekwalficeerd uitgestroomd.³ Het streefdoel voor 2010 is dat slechts 10% van alle 18-24-jarigen ongekwalficeerd uitstroomt.

Tabel 3 schetst de cijfers voor het Vlaams Gewest en België. Gemiddeld verlaat 9,3% van de Vlaamse 18-24-jarigen het onderwijs vroegtijdig. Dit betekent dat Vlaanderen het Europese streefdoel voor 2010 bereikt heeft. Naar geslacht blijkt dat de ongekwalficeerde uitstroom met 7,6% vooral bij de Vlaamse vrouwen beperkt is. Bij de mannen ligt het aandeel met 10,9% nog net boven de Europese benchmark. Voorbeelden van Vlaamse beleidsmaatregelen die de goede scores mee verklaren, zijn de acties om het spijbelen aan te pakken, de investering in goed opgeleide onderwijsmanagers, de uitbreiding van het deeltijds beroepsonderwijs en de verbetering van de individuele begeleiding van studenten (van Es, 2008).

Tabel 3. Ongekwalficeerde uitstroom naar geslacht (België en de gewesten; 2007)

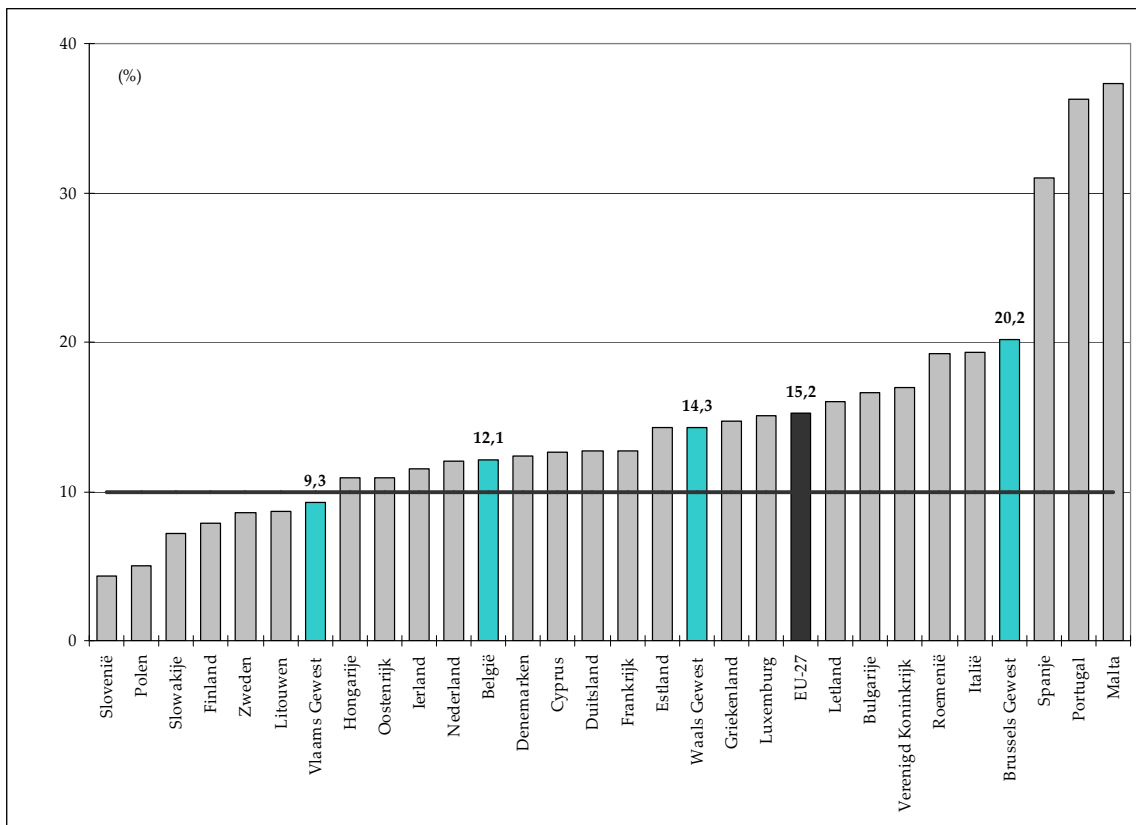
(%)	Totaal	Mannen	Vrouwen
Vlaams Gewest	9,3	10,9	7,6
Waals Gewest	14,3	16,1	12,5
Brussels H. Gewest	20,2	23,4	17,3
België	12,1	13,9	10,3

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Als we naar de andere gewesten kijken, dan blijkt dat de cijfers minder gunstig zijn. In het Waals Gewest bedraagt de ongekwalficeerde uitstroom 14,3%. Mannen verlaten vaker ongekwalficeerd het onderwijs dan vrouwen (respectievelijk 16,1% tegenover 12,5%). De Brusselse jongeren tot slot noteren weinig bemoedigende cijfers: maar liefst één op de vijf 18-24-jarigen verlaat vroegtijdig de school. Bij mannen ligt dit aandeel nog hoger, op 23,4% terwijl het aandeel bij vrouwen 17,3% bedraagt.

Dit brengt het Belgische gemiddelde op een ongekwalficeerde uitstroom van 12,1% en met dit cijfer plaatst België zich onder het Europese gemiddelde van 15,2% (figuur 3). Met dit aandeel lijkt Europa nog ver verwijderd van het streefdoel van 10%.

³ Studenten in schoolvakantie worden niet beschouwd als ongekwalficeerde uitstroom en zowel regulier als buiten-regulier onderwijs worden beschouwd als 'in opleiding'.

Figuur 3. Ongekwalficeerde uitstroom (EU-27*; 2007)

* EU-27 exclusief Tsjechië wegens onbeschikbaarheid van cijfers

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Een aantal landen scoort beter dan de vooropgestelde doelstelling. Hierbij ook een aantal Oost-Europese landen. Met name in Slovenië (4,3%), Polen (5%), Slowakije (7,2%) en Litouwen (8,7%) ligt de ongekwalificeerde uitstroom onder 10%. Ook reeds geslaagd voor de benchmark zijn Finland (7,9%) en Zweden (8,6%). Het Vlaams Gewest sluit hier met 9,3% bij aan. Europees onderzoek wees uit dat onder meer de leeftijd waarop de leerplicht eindigt een effect heeft op de kwalificaties waarmee jongeren de school verlaten. Dit is bijvoorbeeld het geval in Polen met een leerplicht tot 18 jaar (GHK, 2005).

De overige Europese lidstaten behaalden de 10%-grens nog niet. Sommige landen zijn goed op weg, maar andere landen hebben nog heel wat werk voor de boeg. Vooral de Zuid-Europese lidstaten, zoals Portugal (36,3%), Spanje (31%) en Italië (19,3%), laten een hoog aandeel ongekwalificeerde uitstroom optekenen. Ook het Brussels Gewest situeert zich in deze groep van Europese achterblijvers. In Italië werd de leerplicht recent (in 2005) opgetrokken tot 18 jaar. Mogelijk resulteert dit in een afname van de ongekwalificeerde uitstroom. Ook blijkt er voor de meeste Zuid-Europese landen een link te zijn tussen het hoge aandeel ongekwalificeerde jongeren en het feit dat laaggeschoolden er relatief makkelijk aan werk geraken (GHK, 2005). Met andere woorden, als de kansen van laaggeschoolden op de arbeidsmarkt relatief gunstig zijn, dan ziet een bepaald aandeel jongeren het nut van hogere studies niet in.

3.2 Gekwalificeerde jongeren

Een verwante Europese doelstelling bepaalt dat het aandeel 22-jarigen met een diploma hoger middelbaar onderwijs moet stijgen tot 85% in 2010. Bij de monitoring van deze doelstelling kijkt men doorgaans naar het onderwijsniveau van de 20- tot en met 24-jarigen. Laaggeschoolden worden dan gedefinieerd als personen met maximaal een diploma lager secundair onderwijs. Middengeschoolden zijn alle personen met maximaal een diploma hoger secundair onderwijs. Ook degenen die een post-secundaire, niet-hogere opleiding vervolledigden, horen bij de middengeschoolden. Hooggeschoolden tot slot zijn alle personen met een diploma van het hoger onderwijs.

Tabel 4 toont dat het Vlaams Gewest ook hier de Europese doelstelling bereikt: 86,9% van de Vlaamse 20-24-jarigen heeft minstens een diploma van het hoger secundair onderwijs op zak. Bij de jonge vrouwen ligt dit aandeel zelfs nog hoger, op 88,9%. Bij de mannen van 20 tot en met 24 jaar gaat het om 84,9%.

Tabel 4. Aandeel gekwalificeerde jongeren (20-24 jaar) naar geslacht (België en de gewesten; 2007)

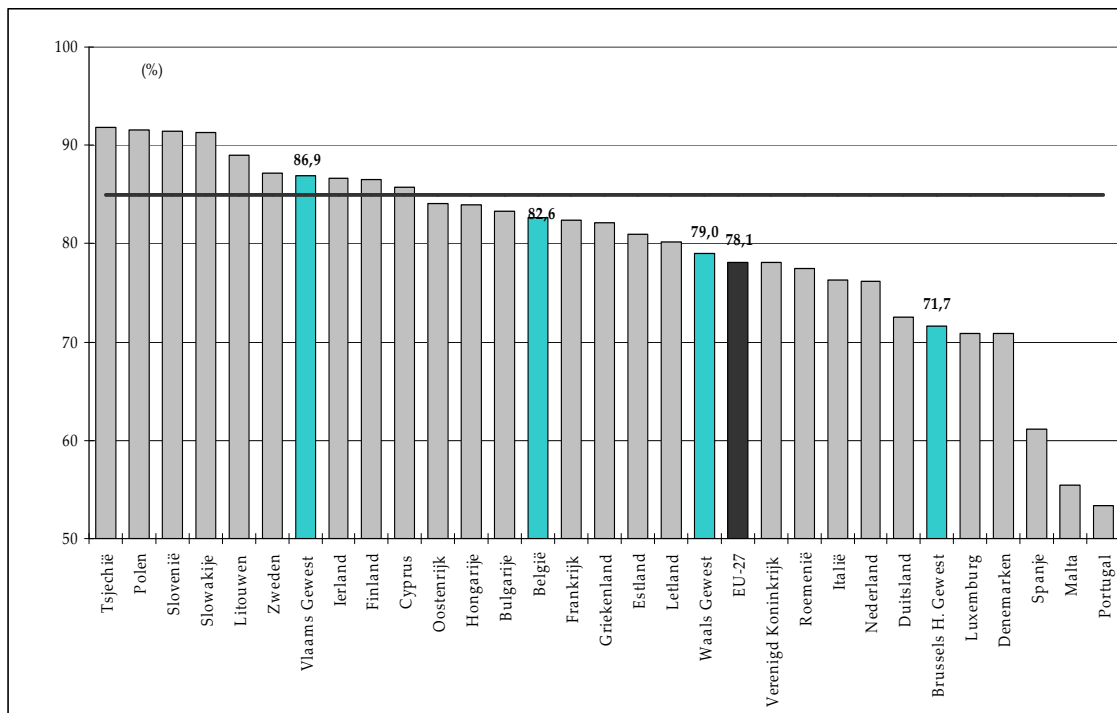
(%)	Totaal	Mannen	Vrouwen
Vlaams Gewest	86,9	84,9	88,9
Waals Gewest	79,0	76,4	81,7
Brussels H. Gewest	71,7	68,3	74,7
België	82,6	80,4	84,9

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

In de andere gewesten moet het onderwijsniveau nog verder opgekrikt worden: 79% van de Waalse en slechts 71,7% van de Brusselse jongeren is minstens middengeschoold. Naar geslacht blijkt dat mannen doorgaans minder gekwalificeerd zijn dan vrouwen. In Wallonië heeft 76,4% van de mannen en 81,7% van de vrouwen van 20 tot en met 24 jaar minstens een diploma hoger secundair onderwijs. In Brussel liggen deze aandelen lager en gaat het respectievelijk om 68,3% en 74,7%.

Globaal betekent dit dat gemiddeld 82,6% van de Belgische 20-24-jarigen minstens middengeschoold is. België moet dus nog een finale spurt inzetten, wil het de Europese doelstelling van 85% halen in 2010.

Dit geldt trouwens ook voor een pak andere Europese landen, zoals blijkt uit figuur 4. Gemiddeld is 78,1% van de 20-24-jarigen in Europa in 2007 minstens middengeschoold. Bij de laagste scores vinden we in eerste instantie een aantal Zuid-Europese landen terug, zoals Spanje (61,1%) en Portugal (53,4%). Daarnaast zijn er ook een aantal landen die meestal beter gerangschikt staan in de Europese benchmarking, met name Denemarken (70,8%) en Nederland (76,2%). Hun minder goede scores op het vlak van het aandeel gekwalificeerde jongeren kan allicht verklaard worden door het feit dat Deense en Nederlandse jongeren hun hoogste diploma doorgaans op latere leeftijd bereiken. De leeftijdsafbakening van 20 tot en met 24 jaar die wordt gehanteerd in de Europese monitoring speelt hier aldus in het nadeel van Denemarken en Nederland en geeft vermoedelijk geen correct beeld van het echte onderwijsniveau van de jongeren aldaar. Deze veronderstelling wordt bevestigd als we naar het onderwijsniveau van de 25- tot en met 29-jarigen in beide landen kijken. In Nederland is 82,8% van hen minstens middengeschoold; in Denemarken gaat het om 84,8%. Ook voor Duitsland gaat dezelfde redenering op. Bij de 20-24-jarigen noteert Duitsland een aandeel gekwalificeerde jongeren van 72,5%. Bij de 25-29-jarigen gaat het om 86%. Met deze scores komen deze landen uit boven het Europese gemiddelde van 80,6% gekwalificeerde jongeren bij de 25-29-jarigen.

Figuur 4. Aandeel gekwalificeerde jongeren (20-24 jaar) (België en de gewesten; 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Bij de landen die de Europese doelstelling van 85% wel bereikten anno 2007 vinden we de Oost-Europese landen Tjechië, Polen, Slovenië en Slowakije terug met telkens een aandeel gekwalificeerde jongeren rond 91%. Litouwen, Zweden, Ierland, Finland en Cyprus noteren aandelen tussen 85% en 90%. Tot dit groepje behoort ook het Vlaams Gewest.

4. Schoolverlaters op de arbeidsmarkt

In paragraaf 2 werd een globaal beeld geschetst van de transitie tussen onderwijs en arbeidsmarkt. In deze paragraaf willen we nagaan hoe het de jonge intreders op de arbeidsmarkt vergaat. We spitsen ons specifiek toe op de schoolverlaters en we kijken naar de kenmerken van de job waarin zij terechtkomen.

Om het aantal schoolverlaters te becijferen, gebruiken we de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) en haar Europese variant de Labour Force Survey (LFS). We definiëren de schoolverlaters van 2007 als alle respondenten van 15 tot en met 24 jaar die aangeven dat ze in 2006 nog student waren en zichzelf in 2007 niet meer als student beschouwen. We starten met een beschrijving van de Vlaamse schoolverlaters en plaatsen hen daarna in een ruimer Belgisch en Europees kader.

In wat volgt, maken we een onderscheid tussen drie groepen. De eerste groep wordt gevormd door de schoolverlaters, zoals hiervoor gedefinieerd. De tweede groep benoemen we als 'de jongeren' en bestaat uit de totale groep 15-24-jarigen, inclusief de schoolverlaters. Wanneer we een vergelijking maken tussen de schoolverlaters en de jongeren komen we te weten of er een verschil is in arbeidsmarktpositie tussen de 15-24-jarigen die de schoolbanken net verlaten hebben en de 15-

24-jarigen als totale groep. Een derde vergelijkingsgroep wordt gevormd door de totale bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar). Deze groep wordt aangeduid als 'totale bevolking'.

4.1 Globale schets van de arbeidsmarktpositie van schoolverlaters

Vlaanderen

Volgens de EAK-data verlieten anno 2006 zo'n 71 800 Vlaamse jongeren tussen 15 en 24 jaar de schoolbanken (tabel 5). Een jaar later is de ruime meerderheid van hen aan het werk (67,6% of 48 500 jongeren). De overige schoolverlaters (32,4% of zo'n 23 300 jongeren) werken niet, daarvan is 55,8% werkloos (13 000 schoolverlaters) en 44,2% niet-beroepsactief (10 300 schoolverlaters).⁴

Tabel 5. Arbeidsmarktstatuut van schoolverlaters (15-24 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)

	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Totaal (n)	71 800	36 700	35 100	11 600	33 400	26 800
Werkend (%)	67,6	66,2	69,1	48,9	67,0	76,3
Niet-werkend (%)	32,4	33,8	30,9	51,1	33,0	23,7

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Mannelijke schoolverlaters zijn minder vaak aan het werk dan vrouwelijke: 66,2% van de mannen heeft een job tegenover 69,1% van de vrouwen. Dit kan deels verklaard worden doordat vrouwen vaker dan mannen de school verlaten met een hoger diploma waardoor ze sneller aan een job geraken. Hooggeschoolden zijn vaker aan het werk dan midden- en laaggeschoolden. Dit is ook het geval bij de schoolverlaters, zoals blijkt uit tabel 5. We definiëren laaggeschoolden hier als personen die geen diploma van het hoger secundair onderwijs behaalden. Middengeschoolden zijn alle personen met maximaal een diploma hoger secundair onderwijs. Ook diegenen die een post-secondaire, niet-hogere opleiding vervolledigden, horen bij de middengeschoolden. Hooggeschoolden tot slot zijn alle personen met een diploma van het hoger onderwijs. Wanneer we de schoolverlaters aldus opdelen naar onderwijsniveau, dan blijkt dat laaggeschoolde schoolverlaters het duidelijk moeilijker hebben op de arbeidsmarkt: slechts de helft (48,9%) van hen heeft werk gevonden, terwijl dit aandeel bij midden- (67%) en hooggeschoolden (76,3%) een pak hoger ligt.

Vlaanderen in België en Europa

Tussen 2006 en 2007 verlieten ruim drie miljoen 15-24-jarigen het onderwijs in Europa. Kijken we naar hun arbeidsmarktpositie, dan blijkt dat 64,4% van hen een job heeft. Dit is de werkzaamheidsgraad (tabel 6). Wanneer we ter vergelijking ook de werkzaamheidsgraad van de jongeren en de totale bevolking opnemen, dan blijkt dat in vrijwel alle landen schoolverlaters vaker aan het werk zijn dan de jongeren. De vergelijking met de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking op arbeidsleeftijd is minder eenduidig: in sommige landen, zoals Griekenland, zijn schoolverlaters minder werkzaam in vergelijking met de totale bevolking, terwijl in andere landen, zoals Tsjechië, net het omgekeerde is vast te stellen. Tabel 6 zet alle cijfers op een rij.

⁴ De opsplitsing tussen werkloosheid en niet-beroepsactiviteit kon niet gemaakt worden naar geslacht of onderwijsniveau wegens te kleine aantallen.

Tabel 6. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar), van jongeren (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) naar geslacht (EU*; 2007)

(%)	Schoolverlaters (15-24 jaar)			Jongeren (15-24 jaar)			Totale bevolking (15-64 jaar)		
	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw
Vlaams Gewest	67,6	66,2	69,1	31,5	33,1	29,9	66,1	72,3	59,8
Waals Gewest	46,6	48,7	44,1	23,1	26,5	19,4	57,0	64,3	49,6
Brussels H. Gewest	nb	nb	nb	19,6	23,2	16,3	54,8	61,4	48,3
België	58,0	57,6	58,5	27,5	29,9	25,0	62,0	68,7	55,3
EU*	64,4	65,9	63,0	31,9	35,3	28,5	63,0	70,3	55,8
Cyprus	nb	nb	nb	37,4	39,1	36,0	71,0	80,0	62,4
Denemarken	80,7	79,1	82,3	65,3	66,3	64,2	77,1	81,0	73,2
Estland	69,2	67,3	71,3	34,5	38,9	30,0	69,4	73,2	65,9
Finland	74,4	76,5	72,9	44,4	44,2	44,7	70,2	72,1	68,4
Frankrijk	70,4	71,4	69,5	32,5	35,1	29,8	64,4	69,1	59,9
Griekenland	35,2	38,9	32,6	24,0	29,2	18,7	61,4	74,9	47,9
Hongarije	51,0	51,6	50,3	21,0	24,2	17,8	57,3	64,0	50,9
Italië	49,1	50,8	47,2	24,7	29,6	19,5	58,7	70,7	46,6
Letland	74,1	75,3	73,0	38,4	43,4	33,1	68,3	72,5	64,4
Litouwen	70,1	76,1	63,2	25,2	29,6	20,5	64,9	67,9	62,2
Luxemburg	nb	nb	nb	22,5	26,5	nb	64,2	72,3	56,1
Malta	64,6	nb	nb	45,7	48,1	43,2	54,6	72,9	35,7
Nederland	80,2	80,7	79,6	65,9	66,7	65,1	75,1	81,4	68,8
Oostenrijk	74,8	75,0	74,7	55,5	59,6	51,5	71,4	78,4	64,4
Polen	61,9	65,6	58,5	25,8	29,2	22,4	57,0	63,6	50,6
Portugal	56,2	61,0	51,5	34,9	39,1	30,6	67,8	73,8	61,9
Roemenië	53,3	52,9	53,7	24,4	28,3	20,2	58,8	64,8	52,8
Slovenië	58,4	63,4	nb	37,6	43,2	31,4	67,8	72,7	62,6
Slowakije	47,9	50,7	44,8	27,6	30,9	24,1	60,7	68,4	53,0
Tsjechië	72,3	75,3	68,8	28,5	32,8	23,9	66,1	74,8	57,3
Zweden	71,8	71,9	71,6	42,2	42,0	42,3	74,2	76,5	71,8

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije, het Verenigd Koninkrijk en Spanje
nb = niet beschikbaar wegens te kleine cellfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Dat de schoolverlaters een hogere score laten optekenen dan de totale groep jongeren is logisch. De totale groep jongeren omvat immers nog veel studerende, veelal niet-werkende jongeren. Zij trekken de werkzaamheidsgraad in deze groep naar beneden.

In België heeft 58% van de schoolverlaters een job tegenover 27,5% van alle jongeren en 62% van de totale bevolking van 15 tot en met 64 jaar. Deze aandelen zijn lager dan de Europese gemiddelden. In het Waals Gewest is de intrede op de arbeidsmarkt anno 2007 moeilijker verlopen: 46,6% van de Waalse schoolverlaters van 15 tot en met 29 jaar heeft er een job.

Zoals vermeld, zijn schoolverlaters in vrijwel alle Europese landen vaker aan het werk dan de totale groep jongeren, voornamelijk omwille van de studenten die nog vervat zitten in deze groep. In tabel 7 bekijken we daarom de werkzaamheidsgraad van jongeren met en zonder studenten.

Tabel 7. Werkzaamheidsgraad van jongeren, van jongeren exclusief studenten en van schoolverlaters (15-24 jaar) (EU*; 2007)

(%)	Jongeren	Jongeren excl. studenten	Schoolverlaters
Vlaams Gewest	31,5	80,6	67,6
Waals Gewest	23,1	60,1	46,6
Brussels H. Gewest	19,6	50,1	41,6
België	27,5	70,8	58,0
EU*	31,9	69,2	64,4
Cyprus	37,4	79,4	69,4
Denemarken	65,3	86,4	80,7
Estland	34,5	77,2	69,2
Finland	44,4	76,9	74,4
Frankrijk	32,5	72,6	70,4
Griekenland	24,0	64,4	35,2
Hongarije	21,0	61,8	51,0
Italië	24,7	59,8	49,1
Letland	38,4	77,2	74,1
Litouwen	25,2	75,3	70,1
Luxemburg	22,5	79,3	75,7
Malta	45,7	77,8	64,6
Nederland	65,9	85,3	80,2
Oostenrijk	55,5	84,6	74,8
Polen	25,8	66,0	61,9
Portugal	34,9	74,2	56,2
Roemenië	24,4	55,3	53,3
Slovenië	37,6	75,7	58,4
Slowakije	27,6	65,8	47,9
Tsjechië	28,5	78,9	72,3
Zweden	42,2	77,0	71,8

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije, het Verenigd Koninkrijk en Spanje

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

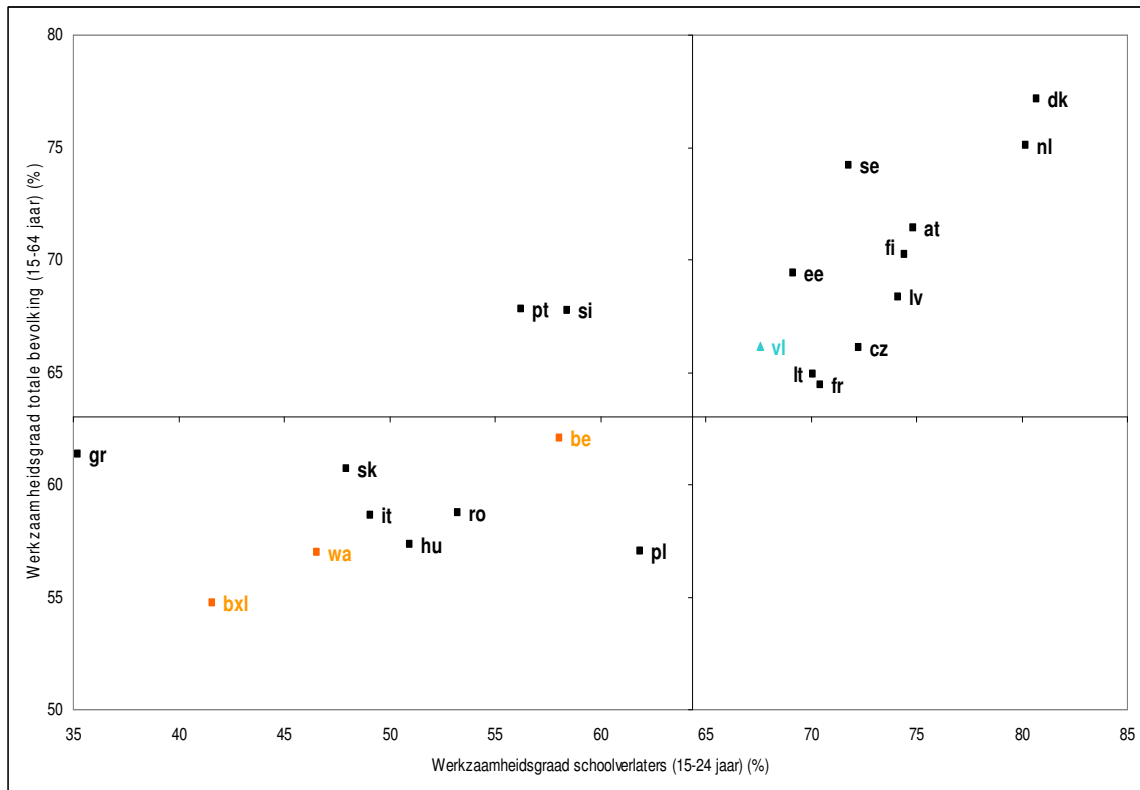
Tabel 7 toont dat de werkzaamheidsgraad van jongeren sterk toeneemt als de studenten worden uitgesloten. In Vlaanderen is nog geen derde van de jongeren (31,5%) aan het werk. Zonder studenten stijgt de werkzaamheidsgraad maar liefst naar 80,6%. De positie van het Vlaams Gewest binnen Europa verandert hierdoor. Met een werkzaamheidsgraad bij jongeren inclusief studenten (31,5%) situeert Vlaanderen zich in de middenmoot, maar wanneer de studenten worden uitgesloten, blijkt dat de Vlaamse jongeren met een aandeel werkenden van 80,6% tot de Europese top behoren. De vergelijking met de schoolverlaters verandert eveneens: de schoolverlaters zijn met 67,6% minder aan het werk dan de jongeren exclusief studenten.

Ook voor België en Europa geldt dat de werkzaamheidsgraad van de jongeren toeneemt wanneer de studenten niet worden meegenomen in de berekening. Hierdoor stijgt het aandeel werkende jongeren zonder studenten uit boven het aandeel werkende schoolverlaters.

In figuur 5 vergelijken we de werkzaamheidsgraad van schoolverlaters met deze van de totale bevolking van 15 tot en met 64 jaar. Op de X-as wordt de werkzaamheidsgraad van schoolverlaters uitgedrukt. Op de Y-as gaat het om de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking. De assen kruisen mekaar in de gemiddelde waarden voor Europa: een aandeel werkenden van 64,4% bij de schoolverlaters en van 63% bij de totale bevolking.

Uit de figuur blijkt dat er, misschien evident, een samenhang is tussen beide indicatoren. We kunnen veronderstellen dat een globaal hoge werkzaamheidsgraad een indicatie is van een goed draaiende arbeidsmarkt. Schoolverlaters kunnen hiervan mee profiteren: zij komen terecht op die gunstige arbeidsmarkt en vinden relatief makkelijk een job, met een hoge werkzaamheidsgraad tot gevolg. Globaal genomen, geldt het omgekeerde ook: in landen waar het aandeel werkenden in de totale bevolking laag is, zullen schoolverlaters het evenzeer moeilijk hebben om aan de bak te komen.

Figuur 5. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) (EU*; 2007)

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije, het Verenigd Koninkrijk en Spanje

Opmerking: Luxemburg, Malta en Cyprus werden, wegens te kleine celfrequenties, niet opgenomen in de figuur, maar wel in de berekening voor het Europese gemiddelde.

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Op basis van figuur 5 kunnen er drie groepen worden onderscheiden. Een eerste groep wordt gevormd door voornamelijk Zuid- en Oost-Europese landen (linksonder in figuur 5). De schoolverlaters komen slechts moeizaam aan de bak in deze lidstaten en hierbij ondervinden schoolverlatende vrouwen doorgaans nog meer hindernissen dan mannen. In Griekenland (35,2%), Italië (49,1%), Slowakije (47,9%) en Roemenië (53,3%) zijn slechts weinig schoolverlaters aan het werk. Ook de algemene werkzaamheidsgraad is in deze landen laag en telkens beneden het Europese gemiddelde. De schoolverlaters kennen dus geen betere situatie dan degenen die al langer op de arbeidsmarkt vertoeven. Ook België als geheel en het Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest afzonderlijk behoren tot deze groep.

Een tweede groep (rechtsboven in figuur 5) wordt gevormd door de meeste lidstaten van West- en Noord-Europa, door de drie Baltische staten en door Tsjechië. Zowel de schoolverlaters als de totale bevolking noteren er hogere werkzaamheidsgraden dan gemiddeld in Europa. De schoolverlaters in deze lidstaten stromen relatief makkelijk door naar een job. In tegenstelling tot de Zuid- en Oost-Europese landen uit de eerste groep, kennen schoolverlaters in de landen uit deze tweede groep een gelijke of soms sterkere arbeidsmarktpositie dan zij die reeds langer op de arbeidsmarkt aanwezig zijn. Nederland spant hier de kroon met een werkzaamheidsgraad van schoolverlaters van 80,2%. Dit aandeel ligt een stuk hoger dan de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking (75,1%). Ook het Vlaams Gewest behoort tot deze groep, zij het op een minder uitgesproken manier dan bijvoorbeeld Nederland. Vlaamse schoolverlaters noteren een werkzaamheidsgraad van 67,6% en zijn hiermee vaker werkzaam dan de totale bevolking op arbeidsleeftijd (66,1%).

Een derde, beperkte groep wordt gevormd door Portugal en Slovenië (linksboven in figuur 5). De werkzaamheidsgraad van de schoolverlaters ligt er met telkens zo'n 57% onder het Europese gemiddelde, terwijl de werkzaamheidsgraad van de totale bevolking er met telkens zo'n 68% boven ligt.

Naar onderwijsniveau laten de cijfers geen gedetailleerde opsplitsing per land toe wegens te kleine aantallen bij voornamelijk laaggeschoolde schoolverlaters. Wel nemen we in tabel 8 de gemiddelde waarden op van het Vlaams Gewest, van België en van Europa. Hieruit blijkt dat laaggeschoolden het in het algemeen moeilijker hebben op de arbeidsmarkt dan hun hogergeschoolden collega's en dat dit ook het geval is bij de schoolverlaters.

Tabel 8. Werkzaamheidsgraad van schoolverlaters (15-24 jaar), van jongeren (15-24 jaar) en van de totale bevolking (15-64 jaar) naar onderwijsniveau (België, Vlaams Gewest en EU*; 2007)

(%)	Laaggeschoold	Middengespoold	Hooggeschoold
Schoolverlaters			
Vlaams Gewest	48,9	67,0	76,3
België	37,2	56,8	72,8
EU*	56,3	64,0	75,3
Jongeren			
Vlaams Gewest	12,7	39,6	70,4
België	12,1	34,9	66,5
EU*	19,0	43,1	56,3
Totale bevolking			
Vlaams Gewest	44,5	70,2	85,9
België	40,5	65,9	83,7
EU*	45,7	68,1	82,5

*EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije, het Verenigd Koninkrijk en Spanje

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Gemiddeld in België heeft 58% van de schoolverlaters in 2007 een job. Bij laaggeschoolden ligt dit aandeel een pak lager, op 37,2%. Bij middengespoolden gaat het om 56,8%. Schoolverlaters met een hoger diploma op zak zijn het vaakst aan het werk: 72,8% van hen is werkzaam.

Wanneer we deze Belgische scores naast de Europese cijfers plaatsen, dan blijkt dat schoolverlaters het in België, ongeacht hun onderwijsniveau, moeilijker hebben dan gemiddeld in Europa. Een laaggeschoolde Europese schoolverlater heeft in 56,3% van de gevallen een baan. Bij middengespoolden is dat 64%. Bij hooggeschoolde schoolverlaters gaat het om 75,3%. Deze drie scores liggen hoger dan in België. Een vergelijking met het Vlaams Gewest leert dat enkel de Vlaamse

laaggeschoolde schoolverlaters een werkzaamheidsgraad hebben die lager ligt dan het Europese gemiddelde. Bij midden- en hooggeschoolde schoolverlaters in Vlaanderen worden hogere aandelen werkenden genoteerd in vergelijking met Europa. Dezelfde analyse gaat op voor de totale groep 15-29-jarigen en de totale groep 15-64-jarigen: laaggeschoolden zijn minder en hooggeschoolden meer aan het werk in België en Vlaanderen in vergelijking met Europa.

4.2 Werkende schoolverlaters

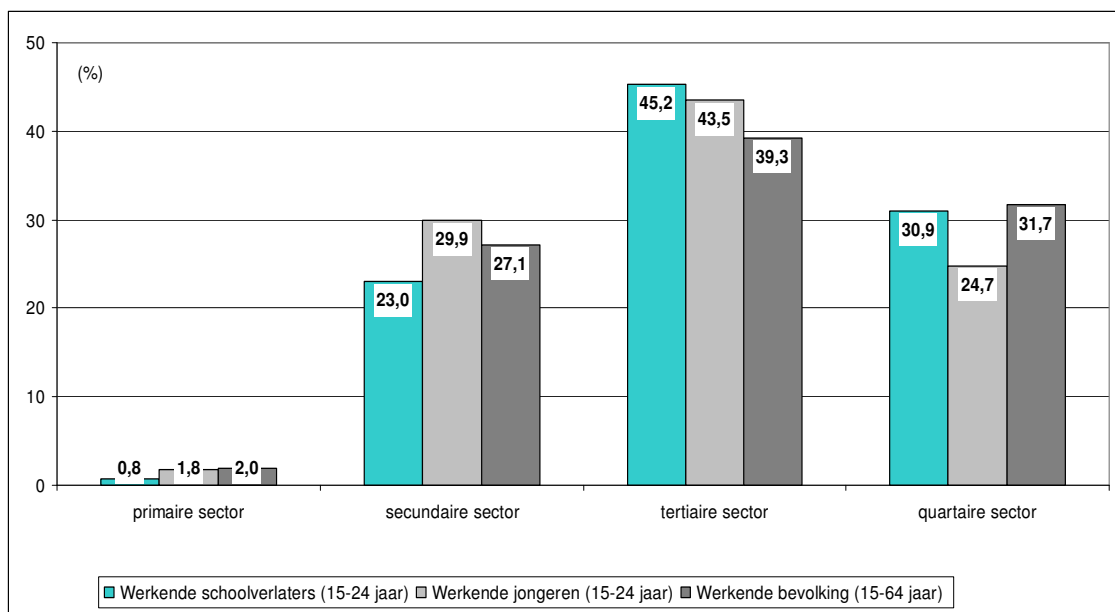
4.2.1 Welke sectoren?

Vlaanderen

In figuur 6 kijken we eerst naar de globale sectorale verdeling van de totale werkende bevolking. Daarna zullen we nagaan of werkende jongeren en werkende schoolverlaters zich al dan niet anders verdelen over de verschillende sectoren.

Slechts een kleine minderheid van de totale werkende bevolking in Vlaanderen oefent anno 2007 een job uit in de primaire sector van de land- en tuinbouw en de visserij (2%). In de secundaire sector, die alle industriële sectoren en de bouwnijverheid omvat, vinden we 27,1% van de Vlaamse werkenden terug. Het grootste aandeel werkenden, namelijk 39,3%, heeft een job in de tertiaire sector, die voornamelijk commerciële diensten bundelt zoals het bankwezen, de informatica, de vervoersondersteuning, de horeca en de groot- en kleinhandel. Tot slot is 31,7% tewerkgesteld in de quartaire sector waarbij het vooral om niet-commerciële diensten gaat zoals de gezondheidszorg en het onderwijs.

Figuur 6. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Wanneer we deze globale sectorale verdeling vergelijken met deze van werkende jongeren en specifiek werkende schoolverlaters, dan stellen we toch een aantal afwijkingen vast. Schoolverlaters komen, net als de totale groep werkende jongeren, nauwelijks terecht in de land- en tuinbouw. De industrie en bouw trekken 23% van de schoolverlaters naar zich toe, wat een lager aandeel is dan bij de jongeren (29,9%) alsook bij de totale werkende bevolking. In de tertiaire sector zijn de schoolverlaters dan weer sterk vertegenwoordigd: 45,2% van hen werkt in een commerciële dienstensector. Dit hogere aandeel is te verklaren doordat de uitzendsector onder de tertiaire hoofdsector ressorteert. Veel jongeren maken gebruik van uitzendarbeid om hun eerste stappen op de arbeidsmarkt te zetten. Tot slot blijkt dat een op de drie schoolverlaters (30,9%) terecht komt in de quataire sector. Dit aandeel sluit aan bij het globale aandeel van de totale werkende bevolking, maar ligt hoger dan bij de jongeren. Allicht kan dit laatste verschil worden verklaard door het feit dat de 'zachte' quataire sector vooral vrouwen naar zich toetrekt (zie verder). Wanneer ze net de school verlaten hebben, gaan vrouwen in dezelfde mate als mannen aan het werk. Echter, eens men wat ouder wordt en aan gezinsvorming begint, daalt de arbeidsdeelname van vrouwen en aangezien zij vaker in de quataire sector werken, zal die daling zeker bij de totale groep jongeren sterk te voelen zijn.

Dit brengt ons meteen bij een verdere opsplitsing van de sector van tewerkstelling naar geslacht en onderwijsniveau (tabel 9).

Tabel 9. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-24 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)

(%)	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)						
Primaire sector	nb	nb	nb	nb	nb	nb
Secundaire sector	23,0	35,6	nb	nb	27,5	nb
Tertiaire sector	45,2	44,3	46,2	nb	51,8	39,1
Quataire sector	30,9	nb	43,3	nb	nb	45,3
Werkende jongeren (15-24 jaar)						
Primaire sector	nb	nb	nb	nb	nb	nb
Secundaire sector	29,9	45,6	12,0	37,4	34,4	15,4
Tertiaire sector	43,5	38,2	49,6	46,2	47,2	33,7
Quataire sector	24,7	13,7	37,4	14,0	16,4	50,1
Werkende bevolking (15-64 jaar)						
Primaire sector	2,0	2,4	1,5	3,6	2,1	0,8
Secundaire sector	27,1	38,7	12,8	35,1	31,5	17,3
Tertiaire sector	39,3	38,6	40,1	40,4	42,8	34,6
Quataire sector	31,7	20,4	45,7	20,9	23,6	47,3

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Mannen werken vaker in de industrie; vrouwen zijn vaker in de quataire sectoren terug te vinden. Deze segregatie vindt haar oorzaak deels in de keuze qua studierichting die vrouwen en mannen maken en die nog steeds erg stereotiep is (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2007). Daarnaast hebben heel wat beroepen en sectoren een mannelijke dan wel vrouwelijke uitstraling. Voorbeelden hiervan zijn de metaal- en bouwsector die als erg mannelijk getypeerd worden tegenover de verpleegkunde en de sociale sector die eerder als vrouwelijk gezien worden. Tot slot kan ook de aard van het werk een reden zijn van de segregatie. In de secundaire sector zijn er meer 'zware' beroepen die typisch door mannen uitgevoerd worden, denken we bijvoorbeeld aan bouw-

beroepen. Daarentegenover is er de quataire sector waar vooral de ‘zachte’ sectoren zoals de gezondheidszorg en het onderwijs erg vervrouwelijkt zijn.

Op basis van tabel 9 kan worden vastgesteld dat deze seksesegregatie zich voordoet van bij het begin van de loopbaan. Voor schoolverlaters zijn de aantallen per sector te klein en kunnen we geen valiede uitspraken doen, maar uit de tabel blijkt wel dat jongeren in het algemeen zich niet kunnen onttrekken aan de globale, eerder stereotiepe man/vrouw-verdeling over de sectoren: jonge mannen werken vaker in de industrie en bouw en hun vrouwelijke collega’s zijn vooral terug te vinden in de quataire sector. Met andere woorden, op dit vlak verandert er weinig en worden de bestaande sekseverdelingen gecontinueerd.

Naar onderwijsniveau blijkt dat laaggeschoolden in Vlaanderen vaker in de land- en tuinbouw en in de industrie werken in vergelijking met midden- en hogeschoolden. Middengeschoolden vinden we voornamelijk terug in de tertiaire sector; hogeschoolden zijn dan weer sterk aanwezig in de quataire sectoren. Deze verschillen zijn deels eigen aan de kwalificatievereisten van de jobs in de onderscheiden hoofdsectoren. In de industrie en bouwnijverheid zijn er veel jobs met eerder lage vereisten, terwijl in de gezondheidszorg en het onderwijs bijvoorbeeld wel hogere diploma’s worden gevraagd. Een verdeling naar hoofdsector en onderwijsniveau levert bij de jongeren en de schoolverlaters al gauw te kleine celfrequenties op. Toch kan op basis van de weinige cijfers die wel significant zijn, verondersteld worden dat dezelfde patronen ook bij hen aanwezig zijn, te meer omdat dit ook uit SONAR-onderzoek blijkt (Steunpunt WAV-SSA & SONAR, 2002).

Vlaanderen in België en Europa

In tabel 10 worden de werkende schoolverlaters in Europa verdeeld volgens sector. Globaal genomen, werken schoolverlaters minder in de landbouwsector en in de industrie en bouwnijverheid en meer in de dienstensectoren in vergelijking met de totale werkende bevolking. Dat de interimsector, die in grote mate de intrede van jongeren op de arbeidsmarkt begeleidt, bij de dienstensectoren hoort, is ook hier allicht niet vreemd aan.

Slechts een minderheid van de schoolverlaters (3,9%) in Europa wordt in de primaire sector tewerkgesteld. Bij de werkende jongeren en de totale werkende bevolking liggen deze aandelen iets hoger, maar sowieso omvat de primaire sector slechts een erg beperkt aandeel van de totale werkgelegenheid in gemiddeld Europa. Toch zijn er ook landen waar de landbouwsector wel een grote rol speelt. Zo bijvoorbeeld in de Oost-Europese landen Roemenië en Polen, alsook in Litouwen en Griekenland, waar telkens een relatief hoog aandeel werkenden van 15 tot en met 64 jaar in de primaire sector is tewerkgesteld. In Roemenië is dit aandeel het hoogst: maar liefst een kwart van de werkende bevolking heeft een job in de landbouw. En ook vele Roemeense schoolverlaters vinden hier werk (34,1%).

Tabel 10. Sector van tewerkstelling van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU*; 2007)

(%)	Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)			Werkende jongeren (15-24 jaar)			Totale werkende bevolking (15-64 jaar)		
	P	S	T+Q	P	S	T+Q	P	S	T+Q
Vlaams Gewest	nb	23,0	76,2	nb	29,9	68,3	2,0	27,1	70,9
Waals Gewest	nb	25,5	73,7	nb	29,5	69,1	1,9	22,7	75,5
Brussels H. Gewest	nb	nb	nb	nb	nb	85,9	nb	12,8	86,8
België	nb	22,7	76,5	1,6	28,7	69,8	1,8	24,5	73,7
EU*	3,9	23,9	72,1	6,1	29,8	64,2	6,5	28,4	65,0
Cyprus	nb	nb	nb	nb	24,0	74,1	3,6	22,7	73,7
Denemarken	nb	24,2	71,5	4,1	20,4	75,5	2,8	23,3	73,9
Estland	nb	40,5	55,7	nb	41,0	55,7	4,6	35,9	59,5
Finland	nb	22,5	75,9	2,6	23,3	74,1	4,3	26,3	69,4
Frankrijk	3,5	23,0	73,6	3,2	26,4	70,4	3,2	23,7	73,2
Griekenland	nb	nb	81,8	9,1	25,8	65,1	10,8	22,8	66,4
Hongarije	nb	30,3	67,6	3,6	38,4	58,0	4,6	32,8	62,6
Italië	3,1	27,2	69,7	3,1	36,4	60,5	3,8	30,3	65,8
Letland	nb	25,4	71,3	5,2	31,0	63,8	9,4	29,0	61,6
Litouwen	nb	26,2	69,2	7,1	36,1	56,8	10,2	30,9	58,9
Luxemburg	nb	nb	nb	nb	nb	81,5	nb	16,9	81,2
Malta	nb	nb	nb	nb	28,1	70,8	nb	26,3	71,8
Nederland	3,5	16,7	79,8	3,9	15,1	81,0	3,0	20,5	76,5
Oostenrijk	nb	32,8	64,3	3,0	32,8	64,3	5,1	27,6	67,3
Polen	4,2	27,9	67,9	12,2	31,8	56,0	14,0	31,1	54,9
Portugal	nb	27,2	71,8	3,8	37,3	58,9	7,4	32,3	60,3
Roemenië	34,1	18,8	47,1	32,7	31,7	35,6	25,8	33,1	41,1
Slovenië	nb	nb	57,6	10,4	35,7	53,9	7,8	36,1	56,1
Slowakije	nb	42,0	56,7	nb	44,2	53,8	4,2	39,5	56,3
Spanje	2,3	20,2	77,5	3,4	32,5	64,1	4,4	29,3	66,3
Tsjechië	nb	35,9	62,2	1,7	44,3	54,0	3,6	40,5	56,0
Zweden	nb	19,8	77,9	2,6	20,7	76,8	2,0	21,8	76,2

Legende:

P = Land- en tuinbouw en visserij

S = Industrie en bouw

T+Q = commerciële en niet-commerciële dienstensectoren

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk

nb = niet beschikbaar wegens te kleine celfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

De secundaire sector (S) omvat alle industriële sectoren en de bouwnijverheid. Gemiddeld oefent 23,9% van de schoolverlatende Europeanen een job uit in deze sector. Een vergelijkbaar aandeel vinden we terug in België (22,7%). Andere landen die rond het Europese gemiddelde schommelen zijn Denemarken (24,2%), Frankrijk (23%) en Finland (22,5%). Hogere aandelen schoolverlaters in de industrie en bouw vinden we onder meer in Tsjechië (35,9%), Estland (40,5%) en Slowakije (42%), maar in deze landen is de secundaire sector ook in de algemene werkgelegenheid nog van relatief groot belang. Zo bijvoorbeeld in Slowakije waar 39,5% van alle werkenden van 15 tot en met 64 jaar een job heeft in de industrie en bouw. In die zin wijken de Slowaakse schoolverlaters slechts beperkt af van hun landgenoten, hoewel ze in Europees perspectief sterker verschillen van hun schoolverlatende collega's in andere landen.

De dienstensectoren (T+Q) trekken veruit de meeste schoolverlaters naar zich toe: bijna driekwart van de Europese schoolverlaters (72,1%) oefent een job uit in één van de commerciële of niet-commerciële dienstensectoren. Dit heeft enerzijds te maken met de uitzendsector die vele jongeren toeleidt naar een job aan het begin van de loopbaan. Anderzijds heeft dit ook te maken met de al dan niet sterke uitbouw van de dienstensectoren in bepaalde landen. Zo bijvoorbeeld in België waar 76,5% van de schoolverlaters een dienstenjob heeft, wat voor een deel verklaard kan worden door de tertiaïsering en desindustrialisering van onze economie: er zijn gewoonweg meer jobs in de dienstensectoren dan in de industriële sectoren en dus is het niet verwonderlijk dat men eerder een job vindt in die dienstensectoren dan in de industriële sectoren. Hetzelfde zien we ook in bijvoorbeeld Denemarken, Zweden en Nederland.

Het omgekeerde doet zich dan weer voor in vooral Oost-Europese lidstaten zoals bijvoorbeeld Roemenië, Polen, Slowakije, Slovenië en Tsjechië. In deze landen gaan schoolverlaters in mindere mate aan de slag in de dienstensector, maar dit kan verklaard worden door het feit dat ook globaal een minder dan gemiddeld aandeel werkenden in die landen is tewerkgesteld in een dienstenjob in vergelijking met de rest van Europa.

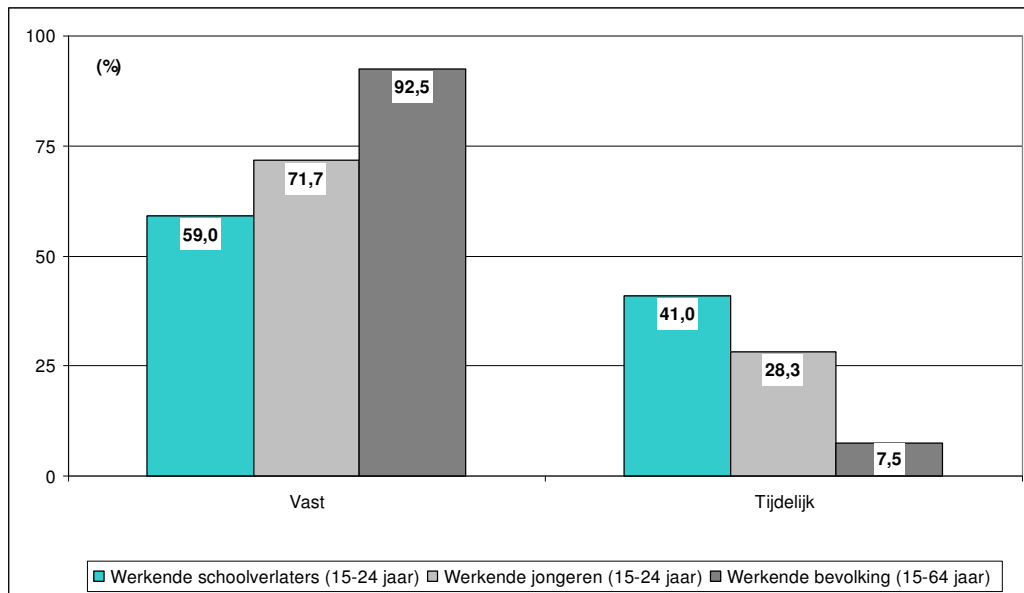
4.2.2 Vast of tijdelijk?

Vlaanderen

Naast de sector van tewerkstelling is het ook belangrijk om te kijken of schoolverlaters al dan niet meer geconfronteerd worden met tijdelijke tewerkstelling. Hiervoor kijken we naar het contracttype waarmee ze tewerkgesteld zijn. Het gaat in de cijfers enkel om de werknemers.

Meer dan 92% van de Vlaamse werkende bevolking (15-64 jaar) heeft een vast contract (figuur 7). Bij de werkende jongeren vinden we een lager aandeel vaste werknemers terug (71,7%), maar het zijn vooral de werkende schoolverlaters die het met heel wat minder zekerheid moeten stellen: slechts 59% van hen werkt met een vast contract. Of, anders gezegd, het aandeel tijdelijke contracten ligt veel hoger bij de schoolverlaters dan bij de gemiddelde werkende bevolking.

Figuur 7. Contracttype van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

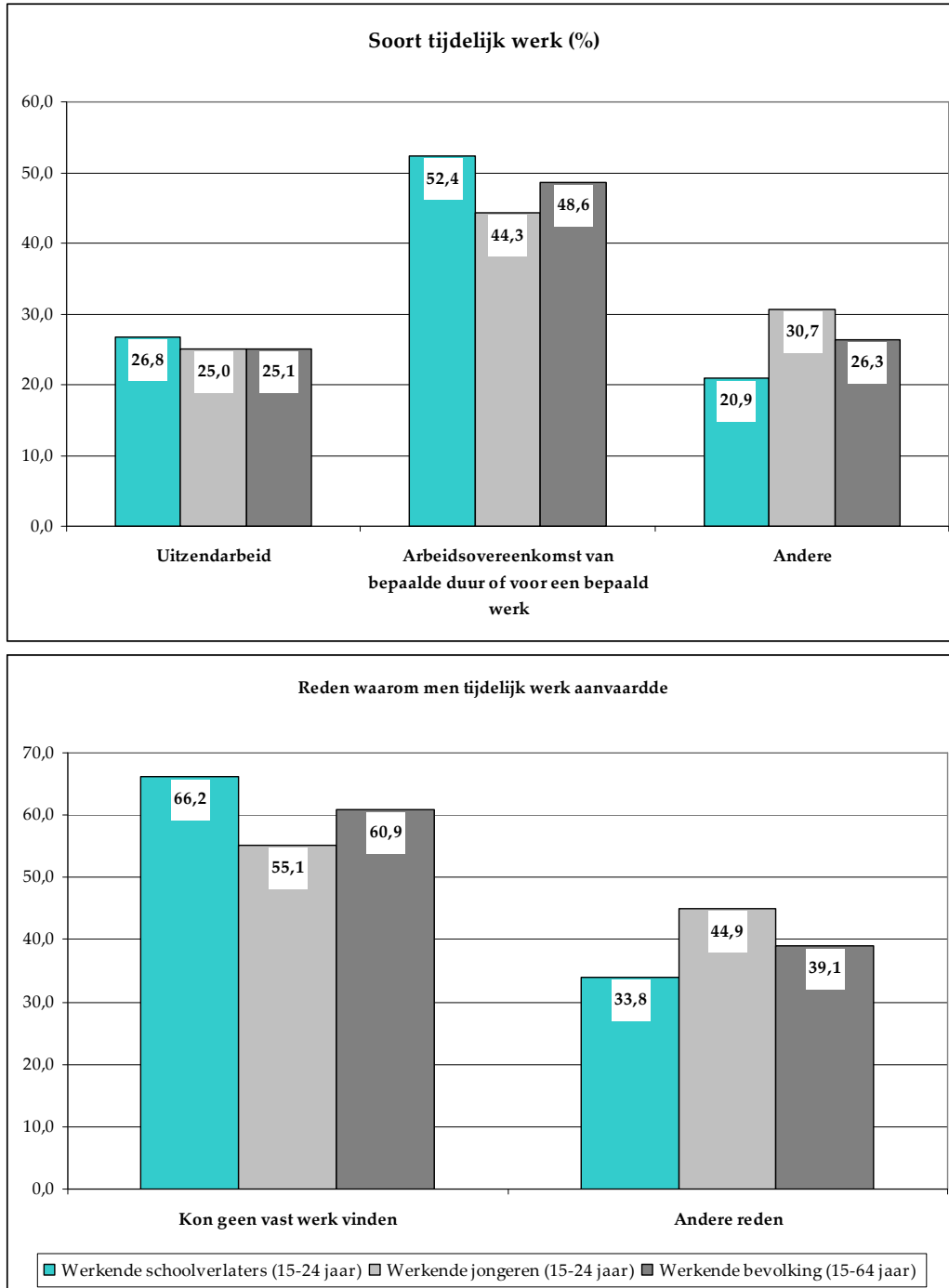

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

In figuur 8 komen we meer te weten over het soort tijdelijk werk dat men uitvoert en over de reden waarom men een tijdelijke job aanvaard heeft. Bij alle schoolverlaters die een tijdelijk contract hebben, gaat het in 26,8% van de gevallen om uitzendarbeid. Dit aandeel ligt iets hoger dan bij de twee referentiegroepen. Ook hoger is het aandeel tijdelijk werkende schoolverlaters met een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur of voor een bepaald werk (52,4%). Een lager aandeel schoolverlaters geeft een andere reden op zoals bijvoorbeeld tewerkstelling via een Plaatselijk Werkgelegenheidsagentschap (PWA), dienstencheques of gelegenhedswerk zonder formeel contract.

Kijken we naar de reden waarom men tijdelijk werk aanvaardde, dan blijkt dat tweederde (66,2%) van de schoolverlaters zegt dat men geen vast werk kon vinden. Bij de jongeren ligt dit aandeel lager, op 55,1%. Jongeren die al wat langer op de arbeidsmarkt vertoeven, vervullen dus vaker tijdelijk werk omwille van andere overwegingen. Bij de totale bevolking gaat het om 60,9%.

Figuur 8. Soort tijdelijk werk en reden waarom men tijdelijk werk aanvaardt heeft van werkende schoolverlaters (15-29 jaar), van werkende jongeren (15-29 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

De EAK-data laten niet toe om meer gedetailleerd te polsen naar de reden voor het verhoogde aandeel tijdelijke contracten bij schoolverlaters. Op basis van het SONAR-onderzoek – waar gelijkwaardige vaststellingen worden gedaan – kunnen we evenwel een aantal verklaringen formuleren.

Zoals bleek uit figuur 8 is het niet vinden van vast werk een van de belangrijkste redenen om een tijdelijk contract te aanvaarden. Ook het merendeel van de respondenten in het SONAR-onderzoek gaf dit op als voornaamste reden. Een ander niet onbelangrijk deel gaf aan dat ze door aanvaarding van een tijdelijk contract uitzicht kregen op een vast contract. Dat schoolverlaters na verloop van tijd aldus doorstromen naar een minder precaire arbeidssituatie, wordt trouwens ook bevestigd door internationaal onderzoek, dat uitwijst dat naarmate de schoolverlaters langer deelnemen aan de arbeidsmarkt, zij in meer stabiele werkomstandigheden terecht komen (Eurostat, 2003). In eerdere analyses van het Steunpunt WSE werd ook beaamd dat jonge uitzendkrachten na hun tijdelijke job vaak doorstromen naar een vaste job. Na het afstuderen kiezen sommige jongeren zelfs bewust voor een uitzendopdracht in de sector of het bedrijf waar ze uiteindelijk vast werk willen vinden. Uitzendarbeid wordt op die manier een middel om ervaring op te doen (Booghmans, 2003). Nog een andere beweegreden om een tijdelijk contract te aanvaarden die in het SONAR-onderzoek naar voor kwam, is de interessante jobinhoud. Een zeer beperkt aandeel geeft aan geen vast werk te willen (Steunpunt WAV-SSA & SONAR, 2001).

Tabel 11. Contracttype van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)

(%)	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)						
Vast	59,0	60,7	57,4	nb	59,0	63,4
Tijdelijk	41,0	39,3	42,6	nb	41,0	36,6
Werkende jongeren (15-24 jaar)						
Vast	71,7	75,5	67,3	61,7	75,1	70,9
Tijdelijk	28,3	24,5	32,7	38,3	24,9	29,1
Werkende bevolking (15-64 jaar)						
Vast	92,5	94,4	90,3	90,0	93,3	93,2
Tijdelijk	7,5	5,6	9,7	10,0	6,7	6,8

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Tabel 11 leert dat schoolverlatende mannen (39,3%) in iets mindere mate dan vrouwen (42,6%) worden geconfronteerd met tijdelijk werk. Wel liggen deze aandelen zowel bij mannen als bij vrouwen hoger dan bij werkende jongeren. Van alle werkende jongeren heeft 28,3% een tijdelijk contract. Jonge vrouwen (32,7%) werken vaker tijdelijk dan jonge mannen (24,5%) en het verschil is groter dan bij de schoolverlaters. Vergelijken we met de totale bevolking op arbeidsleeftijd, dan blijkt dat hiervan nog maar 7,5% tijdelijk werkt. Ook bij de totale bevolking op arbeidsleeftijd blijkt dat vrouwen vaker te maken krijgen met tijdelijk werk dan mannen.

Naar onderwijsniveau blijkt dat middengeschoolde schoolverlaters (41%) vaker tijdelijk werken dan hun hooggeschoolde (36,6%) evenknieën. De aantallen voor de laaggeschoolde schoolverlaters zijn hier te klein en worden daarom niet in de tabel opgenomen, maar we kunnen veronderstellen dat zij nog vaker met een tijdelijk contract worden tewerkgesteld. Dat zien we immers ook bij de werkende jongeren: 38,3% van de laaggeschoolde jongeren heeft een tijdelijk contract, dit tegenover een kwart bij de middengeschoolden en 29,1% bij de hooggeschoolden. Bij de totale werkende bevolking zijn de laaggeschoolden al beter bijgebeend: slechts 10% van hen heeft een tijdelijk contract. Dit aandeel ligt bij midden- en hooggeschoolden nog maar net iets lager en bedraagt circa 7%. Uit SONAR-onderzoeken komt een belangrijke nuance naar voor bij de interpretatie van het voorkomen van tijdelijke arbeid bij de verschillende onderwijsniveaus: laaggeschoolden aanvaardden vaker een tijdelijke job dan hooggeschoolden omdat ze geen vast werk

konden vinden, terwijl hooggeschoolden vaker dan laaggeschoolden een tijdelijk werk aannamen omdat het vooruitzicht bood op vast werk (Steunpunt WAV-SSA & SONAR, 2001).

Vlaanderen in België en Europa

Hiervoor zagen we dat Vlaamse schoolverlaters vaker in een tijdelijke job terechtkomen in vergelijking met zij die al langer op de arbeidsmarkt actief zijn. Ook voor België als geheel kan dezelfde conclusie getrokken worden (tabel 12). Van alle schoolverlaters is 44,9% tewerkgesteld met een tijdelijk contract. Bij de werkende jongeren ligt dit aandeel een stuk lager, op 31,6%. Kijken we naar de totale werkende bevolking dan blijkt dat nog maar 8,6% van hen een tijdelijke baan heeft. In het Waals Gewest liggen deze aandelen telkens iets hoger, maar hetzelfde patroon komt naar voor. Voor het Brussels Gewest zijn de aantallen voor schoolverlaters te klein om sluitende uitspraken te maken, maar allicht worden de Brusselse schoolverlaters eveneens in grotere mate met tijdelijk werk geconfronteerd.

Wanneer we deze Belgische scores in een Europees kader plaatsen, dan blijkt enerzijds dat schoolverlaters in alle Europese lidstaten vaker tijdelijk werken en anderzijds dat het aandeel tijdelijk werkenden bij schoolverlaters in Europa hoger ligt dan in België en het Vlaams Gewest. In cijfers: maar liefst 66,8% van de werkende schoolverlaters in Europa oefent een tijdelijke job uit. Bij de werkende jongeren zakt dit aandeel naar 45,1% en bij de totale werkende bevolking gaat het nog om 16,4%.

Tabel 12. Aandeel werkenden met een tijdelijk contract bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU*; 2007)

(%)	Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)	Werkende jongeren (15-24 jaar)	Werkende bevolking (15-64 jaar)
Vlaams Gewest	41,0	28,3	7,5
Waals Gewest	55,0	39,5	10,2
Brussels H. Gewest	nb	29,6	11,3
België	44,9	31,6	8,6
EU*	66,8	45,1	16,4
Cyprus	nb	23,3	13,3
Denemarken	43,9	22,2	8,6
Estland	nb	nb	2,2
Finland	61,6	44,5	16,5
Frankrijk	76,5	52,3	14,8
Griekenland	46,8	27,0	10,9
Hongarije	28,1	19,1	7,3
Italië	65,6	42,3	13,2
Letland	nb	9,3	4,2
Litouwen	nb	9,8	3,5
Luxemburg	nb	nb	6,8
Malta	nb	nb	5,1
Nederland	47,0	43,1	16,7
Oostenrijk	69,6	34,9	8,9
Polen	82,0	65,7	28,2
Portugal	82,1	52,6	22,4
Roemenië	nb	4,6	1,6
Slovenië	81,9	68,3	18,4
Slowakije	20,9	13,7	5,0
Spanje	85,3	62,1	30,4
Tsjechië	30,2	17,4	7,8
Zweden	69,7	57,1	17,2

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk
nb = niet beschikbaar wegens te kleine celfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

In Slovenië (81,9%), Polen (82%), Portugal (82,1%) en Spanje (85,3%) worden de hoogste aandelen tijdelijke arbeid gemeten bij schoolverlaters, maar ook bij de totale werkende bevolking van 15 tot en met 64 jaar ligt het aandeel tijdelijk werk hoger dan gemiddeld in Europa. Zeker in Spanje kan dit verklaard worden door de hoge ontslagvergoedingen die werkgevers moeten betalen bij het afdanken van vaste werknemers. Dit maakt werkgevers minder geneigd om vaste contracten aan te bieden (Cockx, 2008). Lagere gemiddelden vinden we onder meer in Hongarije (28,1%), Slowakije (20,9%) en Tsjechië (30,2%), maar opnieuw blijkt dat ook het voorkomen van tijdelijk werk bij de totale werkende bevolking eerder laag is.

Een opdeling volgens onderwijsniveau en geslacht per afzonderlijke lidstaat leidt al snel tot te lage celfrequenties, maar in tabel 13 worden wel de cijfers voor België en (gemiddeld) Europa opgenomen. Ter vergelijking worden ook de cijfers voor het Vlaams Gewest hernomen.

Tabel 13. Aandeel werkenden met een tijdelijk contract bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar onderwijsniveau en geslacht (Vlaams Gewest, België en EU*; 2007)

(%)	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)						
Vlaams Gewest	41,0	39,3	42,6	nb	41,0	36,6
België	44,9	43,6	46,2	60,3	44,2	40,5
EU*	66,8	66,9	66,7	74,3	64,9	63,7
Werkende jongeren (15-24 jaar)						
Vlaams Gewest	28,3	24,5	32,7	38,3	24,9	29,1
België	31,6	28,3	35,6	42,5	27,5	31,4
EU*	45,1	43,7	46,7	51,0	41,0	48,0
Werkende bevolking (15-64 jaar)						
Vlaams Gewest	7,5	5,6	9,7	10,0	6,7	6,8
België	8,6	6,8	10,8	11,2	8,0	7,8
EU*	16,4	15,4	17,6	21,7	14,8	14,2

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Naar geslacht blijkt uit tabel 13 ten eerste dat vrouwen doorgaans vaker een tijdelijke job uitoefenen dan mannen. Ten tweede blijkt dat het verschil in aandeel tijdelijk werk tussen mannen en vrouwen kleiner is bij schoolverlaters dan bij de andere groepen. Meer zelfs, bij de gemiddelde Europese schoolverlaters worden mannen (66,9%) en vrouwen (66,7%) in min of meer dezelfde mate geconfronteerd met tijdelijk werk. In alle andere categorieën is het verschil groter. Met andere woorden, naarmate ze langer actief zijn op de arbeidsmarkt komen vrouwen steeds vaker in tijdelijke jobs terecht in vergelijking met hun mannelijke collega's. Tot slot blijkt dat de aandelen tijdelijk werkenden bij zowel mannen als vrouwen lager liggen in Vlaanderen dan in België die op hun beurt lager liggen dan in Europa.

Naar onderwijsniveau blijkt dat laaggeschoolde schoolverlaters vaker tijdelijk werken dan hun hogergeschoolde collega's. Het verschil in aandeel tijdelijk werk tussen midden- en hogergeschoolde schoolverlaters is relatief beperkt. In Vlaanderen en België worden middengeschoolden net iets vaker geconfronteerd met tijdelijk werk dan hogergeschoolden. Gemiddeld in Europa hebben midden- en hogergeschoolde schoolverlaters in min of meer dezelfde mate een tijdelijke baan. Respectievelijk gaat het om 64,9% en 63,7%, cijfers die hoger liggen dan de gemiddelde scores in België en Vlaanderen.

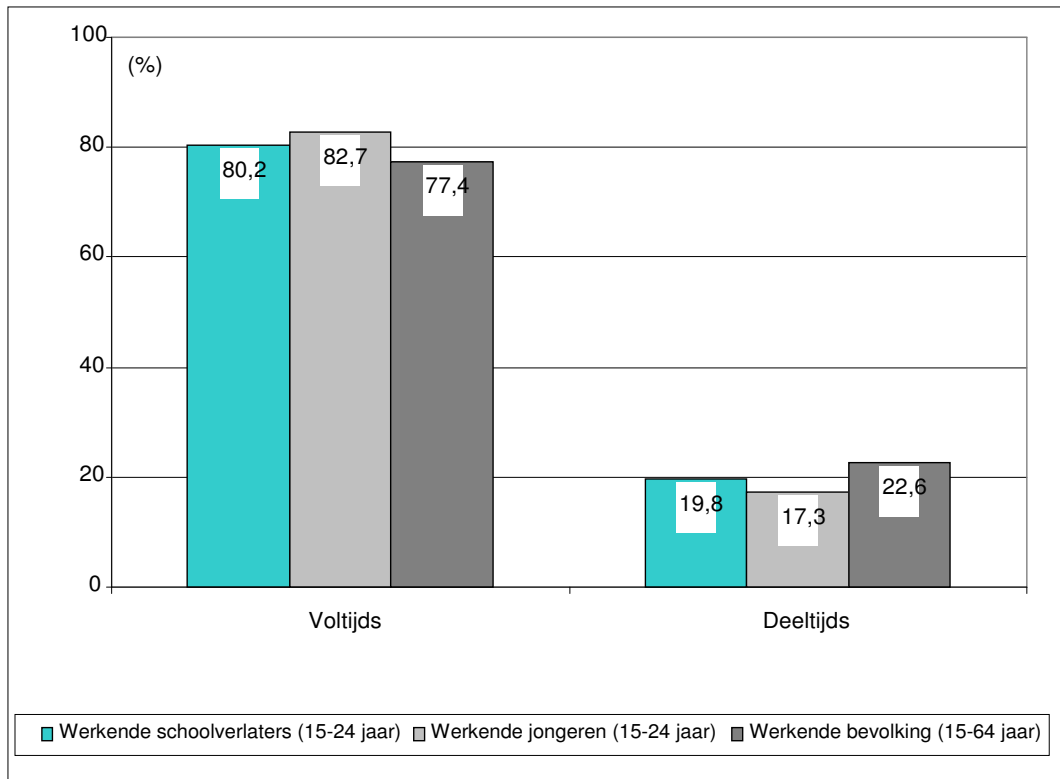
Ook bij de totale groep werkende jongeren valt op dat laaggeschoolden vaker tijdelijk werken. Het verschil in aandeel tijdelijk werk bij midden- en hogergeschoolden is, net als bij schoolverlaters, relatief beperkt, zij het dat de verhouding anders is: het aandeel tijdelijk werk bij hogergeschoolden hoger ligt dan bij middengeschoolden. Bij de totale werkende bevolking liggen de aandelen tijdelijk werk tussen midden- en hogergeschoolden in elkaars verlengde, terwijl het verschil met laaggeschoolden stand houdt.

4.2.3 Voltijds of deeltijds?

Vlaanderen

Kijken we naar het arbeidsregime – en hier bekijken we het arbeidsregime van alle werkenden, niet louter van de loontrekkenden – dan blijkt dat ruim drie vierde (77,4%) van de totale werkende bevolking in Vlaanderen een voltijdse job heeft (figuur 9). Dit betekent omgekeerd dat 22,6% van de totale werkende bevolking deeltijds werkt. Bij de werkende jongeren (82,7%) en bij de schoolverlaters (80,2%) stellen we een hoger aandeel voltijds werkenden vast en dus een lager aandeel deeltijds werkenden. Uit SONAR-onderzoek blijkt dat deeltijds werkende jongeren en schoolverlaters dit voornamelijk doen omdat ze geen voltijdse job konden vinden (Steunpunt WAV-SSA & SONAR, 2001).

Figuur 9. Arbeidsregime van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Verklaring voor het hogere aandeel voltijds werkenden bij schoolverlaters en werkende jongeren is verder voornamelijk te situeren bij de vrouwen die op jongere leeftijd vaker een voltijdse betrekking uitoefenen. Aan het begin van de loopbaan is de kloof tussen mannen en vrouwen qua voltijds of deeltijds werken relatief beperkt, maar naarmate deze jongeren ouder worden en langer actief zijn op de arbeidsmarkt, gaan mannen meer en vrouwen minder voltijds werken (Stevens, 2003). Dit zien we ook bevestigd in de cijfers van tabel 14.

Vrouwen werken – ongeacht de groep die we bekijken – minder vaak voltijds dan mannen. Echter, bij de schoolverlaters en bij de werkende jongeren in het algemeen is de kloof tussen mannen en vrouwen nog minder uitgesproken dan bij de totale werkende bevolking. Van alle schoolverlaters werkt 89,7% van de mannen voltijds tegenover 70,7% van de vrouwen. Een gelijkaardige verhouding vinden we terug bij de werkende jongeren waar het om respectievelijk 92,9% en 70,9% gaat. Kijken we naar de totale werkende bevolking in Vlaanderen, dan is het verschil een pak groter: 93,4% van de mannen en slechts 57,7% van de vrouwen werkt voltijds.

Tabel 14. Arbeidsregime van werkende schoolverlaters (15-24 jaar), van werkende jongeren (15-24 jaar) en van de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 2007)

(%)	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)						
Voltijds	80,2	89,7	70,7	nb	77,4	87,6
Deeltijds	19,8	nb	29,3	nb	22,6	nb
Werkende jongeren (15-24 jaar)						
Voltijds	82,7	92,9	70,9	73,1	82,8	88,8
Deeltijds	17,3	7,1	29,1	26,9	17,2	11,2
Werkende bevolking (15-64 jaar)						
Voltijds	77,4	93,4	57,7	72,9	77,7	79,9
Deeltijds	22,6	6,6	42,3	27,1	22,3	20,1

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK (Bewerking Steunpunt WSE)

Naar onderwijsniveau blijkt algemeen dat laaggeschoolden iets minder vaak voltijds werken dan midden- en hogeschoolden. Van alle werkende Vlamingen van 15 tot en met 64 jaar heeft 72,9% van de laaggeschoolden een voltijdse baan. Bij de middengeschoolden is dat 77,7% en bij de hogeschoolden gaat het om 79,9%. Wanneer we de werkende jongeren afzonderen, komt dit patroon enigszins versterkt naar voor. De verschillen naar onderwijsniveau zijn groter: van 73,1% voltijds werkenden bij laaggeschoolden, over 82,8% bij middengeschoolden tot 88,8% bij hogeschoolden. Een opdeling van de werkende schoolverlaters naar arbeidsregime en onderwijsniveau levert te veel kleine aantallen op, maar we kunnen ervan uitgaan dat ook bij hen laaggeschoolden vaker geconfronteerd worden met deeltijdwerk dan hun hogeschoolde collega's. Dit zou vooral het geval zijn bij vrouwen: schoolverlatende vrouwen die laaggeschoold zijn, werken vaker deeltijds dan hun hogeschoolde collega's (Steunpunt WAV-SSA & SONAR, 2001).

Vlaanderen in België en Europa

De gemiddelde Belgische werkende schoolverlater is in 77,8% van de gevallen voltijds aan de slag (tabel 15). Dit aandeel ligt op dezelfde hoogte als bij de totale werkende bevolking. Vergeleken met de Europese gemiddelden blijkt dat de Belgische en Vlaamse schoolverlaters vaker voltijds werken, maar dat voor de totale werkende bevolking van 15 tot en met 64 jaar het aandeel voltijds werkenden lager ligt in Vlaanderen en België dan in Europa. Met andere woorden, aan het begin van de carrière wordt in ons land vaker voltijds gewerkt dan in Europa, maar naarmate men vordert in de loopbaan, neemt het aandeel voltijds werkenden af tot onder het Europese gemiddelde.

Tabel 15. Aandeel voltijds werkenden bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) (EU*; 2007)

(%)	Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)	Werkende jongeren (15-24 jaar)	Werkende bevolking (15-64 jaar)
Vlaams Gewest	80,2	82,7	77,4
Waals Gewest	74,2	75,6	78,6
Brussels H. Gewest	nb	66,7	81,2
België	77,8	79,5	78,1
EU*	69,9	75,1	85,5
Cyprus	85,9	89,9	93,6
Denemarken	76,2	44,6	76,5
Estland	75,5	86,2	92,8
Finland	67,6	60,7	86,2
Frankrijk	68,2	77,7	83,1
Griekenland	82,2	88,4	94,6
Hongarije	93,5	94,7	96,1
Italië	71,9	81,3	86,6
Letland	76,5	87,1	94,4
Litouwen	87,6	90,7	91,9
Luxemburg	nb	91,3	82,2
Malta	nb	84,8	89,4
Nederland	45,3	31,9	54,2
Oostenrijk	85,6	82,4	78,2
Polen	85,0	82,8	91,5
Portugal	84,8	90,8	91,2
Roemenië	75,3	84,4	91,4
Slovenië	92,1	70,2	91,9
Slowakije	97,4	97,0	97,5
Spanje	53,3	78,1	88,1
Tsjechië	95,4	94,8	95,6
Zweden	67,6	60,1	75,8

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk

nb = niet beschikbaar wegens te kleine celfrequenties

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Het is niet evident om een rode draad te vinden in de scores van de Europese landen wat betreft voltijds werkenden. We pikken er een paar bijzondere resultaten uit. Vooreerst kijken we naar Nederland waar het laagste aandeel voltijds werkende schoolverlaters wordt genoteerd: slechts 45,3% van de Nederlandse schoolverlaters werkt voltijds. Allicht kan dit lage aandeel verklaard worden door het feit dat deeltijdarbeid in hoge mate ingeburgerd is in de Nederlandse maatschappij. Uit tabel 15 blijkt dat slechts 54,2% van de totale werkende bevolking in Nederland voltijds werkt of omgekeerd, maar liefst 45,8% van hen werkt deeltijds. En blijkbaar vinden ook schoolverlaters het reeds normaal om deeltijds te gaan werken.

Hier tegenover staat bijvoorbeeld Slowakije, waar 97,5% van de totale werkende bevolking een voltijdse baan heeft en waar ook de schoolverlaters reeds in hoge mate voltijds werken (97,4%). Ook over Tsjechië, Slovenië en Hongarije kan dit gezegd worden.

Nog anders dan in Nederland is de situatie in Spanje. Slechts een beperkt aandeel (53,3%) van de schoolverlaters werkt voltijds. Maar in tegenstelling tot in Nederland heeft dit niet zozeer te maken

met de gewoontes van de maatschappij, dan wel met de problemen die Spaanse jongeren onder vinden bij het vinden van een job. Dat ze een deeltijdse baan aanvaardden, is dan ook vaker dan in Nederland omdat ze geen voltijdse job vinden (Kogan, 2003).

In tabel 16 wordt het arbeidsregime verder opgesplitst naar geslacht en onderwijsniveau.

Tabel 16. Aandeel voltijds werkenden bij werkende schoolverlaters (15-24 jaar), bij werkende jongeren (15-24 jaar) en bij de totale werkende bevolking (15-64 jaar) naar geslacht en onderwijsniveau (EU*; 2007)

(%)	Totaal	Geslacht		Onderwijsniveau		
		Man	Vrouw	Laag- geschoold	Midden- geschoold	Hoog- geschoold
Werkende schoolverlaters (15-24 jaar)						
Vlaams Gewest	80,2	89,7	70,7	65,1	77,4	87,6
België	77,8	86,7	68,3	65,7	74,6	85,4
EU*	69,9	76,9	62,6	65,0	70,6	73,3
Werkende jongeren (15-24 jaar)						
Vlaams Gewest	82,7	92,9	70,9	73,1	82,8	88,8
België	79,5	88,9	68,0	69,9	79,4	87,6
EU*	75,2	82,4	65,9	69,8	77,7	78,4
Werkende bevolking (15-64 jaar)						
Vlaams Gewest	77,4	93,4	57,7	72,9	77,7	79,9
België	78,1	92,9	59,5	73,4	77,7	81,3
EU*	85,5	93,8	74,9	82,4	86,4	87,0

* EU= EU-27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het Verenigd Koninkrijk

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie – EAK, Eurostat LFS (Bewerking Steunpunt WSE)

Geen verrassingen naar geslacht: mannen werken vaker voltijds dan vrouwen. Of, omgekeerd, vrouwen werken vaker deeltijds dan mannen. Wel blijkt enerzijds dat de kloof tussen mannen en vrouwen op dit gebied minder groot is aan het begin van de loopbaan en anderzijds dat de Vlaamse en Belgische schoolverlaters vaker voltijds aan de slag zijn dan hun Europese deelgenoten. Bij Vlaamse schoolverlaters werkt 89,7% van de mannen voltijds tegenover 70,7% van de vrouwen. Voor geheel België gaat het om respectievelijk 86,7% en 68,3%. In Europa liggen de aandelen een pak lager: gemiddeld werkt 76,9% van de mannelijke schoolverlaters voltijds tegenover 62,6% bij de vrouwen.

Kijken we naar de totale werkende bevolking, dan blijkt dat in Vlaanderen en België mannen nog vaker voltijds werken terwijl bij vrouwen het tegenovergestelde is vast te stellen: zij gaan net vaker deeltijds werken. In België werkt 92,9% van alle mannen van 15 tot en met 64 jaar voltijds (bij schoolverlaters is dat 86,7%). Daartegenover werkt slechts 59,5% van de 15-64-jarige vrouwen voltijds (bij schoolverlaters is dat 70,7%). De kloof qua deeltijdarbeid tussen mannen en vrouwen is daarmee groter bij de totale werkende bevolking dan bij de schoolverlaters.

Ook in Europa is de kloof qua deeltijdarbeid tussen mannen en vrouwen groter bij de 15-64-jarigen dan bij de schoolverlaters. Echter, in tegenstelling tot Vlaanderen en België ligt in Europa zowel het aandeel voltijds werkende mannen (93,8%) als het aandeel voltijds werkende vrouwen (74,9%) hoger bij de totale werkende bevolking. Met andere woorden, Vlaamse en Belgische vrouwen gaan na het onderwijs eerst voltijds aan de slag en gaan in het vervolg van hun loopbaan vaker deeltijds werken. In Europa starten vrouwen minder vaak in een voltijdse job, maar dit aandeel groeit aan

naarmate de loopbaan vordert. Het aandeel voltijds werkende vrouwen blijft evenwel steeds lager dan het aandeel voltijds werkende mannen.

Naar onderwijsniveau geldt: hoe hoger geschoold, hoe vaker een voltijdse job. Daarnaast blijkt uit tabel 16 dat schoolverlaters minder vaak voltijds aan de slag zijn in vergelijking met de totale groep werkende jongeren en dit ongeacht het onderwijsniveau. In vergelijking met de totale werkende bevolking, hebben schoolverlaters daarentegen wel vaker voltijds werk.

Bij de schoolverlaters werken Vlaamse en Belgische midden- en hogeschoolden vaker voltijds dan gemiddeld in Europa. Van de middengeschoolde schoolverlaters in België is 74,6% voltijds aan de slag tegenover 70,6% in Europa. Van de hogeschoolde schoolverlaters werkt 85,4% in België voltijds tegenover 73,3% in Europa. Bij de totale werkende bevolking liggen deze verhoudingen net omgekeerd: midden- en hogeschoolden in Europa werken gemiddeld vaker voltijds dan hun Vlaamse en Belgische diplomagenoten.

Bij de laaggeschoolden ligt de vergelijking anders. De laaggeschoolde schoolverlaters in Vlaanderen en België werken iets minder vaak voltijds dan gemiddeld in Europa. Van de laaggeschoolde schoolverlaters in Vlaanderen is 65,1% voltijds aan de slag tegenover 65,7% in België en 65% in Europa. En ook bij de totale werkende bevolking werken laaggeschoolden minder vaak voltijds in Vlaanderen (72,9%) en België (73,4%) dan in Europa (82,4%).

5. Besluit

De prestaties van jongeren op de arbeidsmarkt hangen in grote mate af van het behaalde onderwijsniveau. Het diploma waarmee men de arbeidsmarkt betreedt is inderdaad van groot belang bij het vinden van een job. Doorgaans geldt: hoe lager het diploma, hoe groter het risico op werkloosheid of niet-beroepsactiviteit. Of, omgekeerd: hoe hoger het diploma, hoe hoger de kans op werk. Ook Europa ziet in dat het onderwijs de sleutel is tot een vlotte arbeidsmarktintrede en stelt daartoe een aantal benchmarks voorop die uiteindelijk tot doel hebben om van Europa een goed draaiende economie te maken. Een goed inzicht in de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt en in de situatie van schoolverlaters op de arbeidsmarkt is in dit kader nodig om te komen tot een relevant en doeltreffend beleid om de Europese streefdoelen te bereiken.

Transitie

Dit rapport had tot doel mee bij te dragen aan dergelijk inzicht. Hiertoe werd vooreerst gekeken naar de transitieperiode zelf: op welke leeftijd en op welke manier stappen jongeren uit het klaslokaal en in de arbeidsmarkt? Uit de analyse bleek dat, globaal genomen, Vlaamse jongeren van 15 tot en met 19 jaar anno 2007 vaker dan gemiddeld in Europa nog op de schoolbanken zitten, veelal voor een initiële opleiding in het reguliere onderwijs en meestal zonder die studie te combineren met een job. De leerplicht tot 18 jaar en de wettelijke beperkingen op studentenarbeid kunnen hier allicht een deel van de verklaring bieden.

Op de leeftijd van 20 tot en met 24 jaar zakt het aandeel studerende jongeren in Vlaanderen sterk. Wanneer wel nog gestudeerd wordt, gebeurt dit nog steeds veelal in alle exclusiviteit. Met andere woorden, Vlaamse studenten combineren hun studies minder vaak met een job dan hun Europese collega's. Voorts blijkt dat de situatie van de Vlaamse 20-24-jarigen die geen link meer hebben met het onderwijs, rooskleurig is in vergelijking met Europa: meer uitgestroomde Vlamingen hebben werk.

De uitstroom uit het onderwijs zet zich voort op de leeftijd van 25 tot en met 29 jaar, zowel in Vlaanderen als in Europa, maar de betrokkenheid bij onderwijs of opleiding blijft hoger liggen in gemiddeld Europa. Wel blijkt dat van de uitgestroomden, de Vlaming er beter voor staat dan de gemiddelde Europeaan, in die zin dat meer Vlaamse 25-29-jarigen die geen opleiding meer volgen aan het werk zijn.

Ongekwalficeerde uitstroom en gekwalficeerde jongeren

Niet alle jongeren verlaten het onderwijs met voldoende kwalificaties om de overgang naar de arbeidsmarkt zo vlot mogelijk te maken. Dergelijke kwalificaties heeft men wel, zo stelt Europa, als men het hoger secundair onderwijs met succes heeft afgerond. Twee belangrijke benchmarks zijn hier de ongekwalficeerde uitstroom en het aandeel gekwalficeerde jongeren. Het streefdoel bestaat erin om de ongekwalficeerde uitstroom te beperken tot 10% en om het aandeel gekwalficeerde jongeren – met dus minstens een diploma van het hoger secundair onderwijs – op te krikken naar 85% en dit alles tegen 2010. De cijfers leren ons dat het Vlaams Gewest op dit vlak bij de Europese top behoort. Globaal genomen heeft Vlaanderen beide kapen al gerond.

Wat betreft de ongekwalficeerde uitstroom hoort Vlaanderen bij het clubje van Slovenië, Polen, Slowakije en Litouwen aan Oost-Europese zijde en Finland en Zweden in Noord-Europa. Deze landen bereikten de benchmark reeds. De overige Europese lidstaten behaalden de 10%-grens nog niet. Sommige landen zijn goed op weg, hierbij ook België en het Waals Gewest, maar andere landen hebben nog heel wat werk voor de boeg. Vooral de Zuid-Europese lidstaten, zoals Portugal, Spanje en Italië dienen hun ongekwalficeerde uitstroom nog danig te beperken. Ook het Brussels Gewest situeert zich bij deze Europese achterblijvers.

Ook wat het aandeel gekwalficeerde jongeren betreft, legt Vlaanderen een goed rapport voor, waarbij opnieuw de vrouwen beter scoren dan de mannen. In de andere gewesten dient het onderwijsniveau daarentegen nog verder opgekrikt, waardoor België als geheel nog een finale spurt moet inzetten, wil het het Europese streefdoel van 85% halen tegen 2010. Dit geldt trouwens ook voor een pak andere Europese landen, waaronder vooral Zuid-Europa.

Schoolverlaters op de arbeidsmarkt

Wanneer schoolverlaters hun intrede doen op de arbeidsmarkt hebben ze het niet altijd even makkelijk. Niet alle schoolverlaters vinden meteen een job en wanneer ze dat wel doen, komen ze vaker dan de gemiddelde werknemer terecht in meer precaire arbeidsvormen. Opnieuw blijkt ook dat het behaalde onderwijsniveau een grote rol speelt in de arbeidsmarktuitsluiting van schoolverlaters.

Een aantal conclusies gelden zowel voor Vlaanderen als voor België als voor Europa. Vooreerst zijn schoolverlaters sterk vertegenwoordigd in de commerciële dienstensector. Dit heeft te maken met de aanwezigheid van de uitzendsector - vele jongeren worden via uitzendarbeid ingeleid op de arbeidsmarkt - en ook met het feit dat de diensten veelal de grootste sector vormen en dat er dus sowieso veel jobs in die sectoren zijn. Voorts blijkt dat mannen en laaggeschoolden vaker werk vinden in de industrie en bouw en dat vrouwen en hooggeschoolden dan weer vaker in de niet-commerciële dienstensectoren zoals onderwijs en gezondheidszorg terug te vinden zijn. Wat het contracttype betreft, blijkt dat schoolverlaters vaker worden geconfronteerd met tijdelijke arbeid, wat onder andere gelinkt kan worden met de hogere frequentie van uitzendarbeid in deze groep. Mannelijke en vrouwelijke schoolverlaters zijn in dezelfde mate tijdelijk aan het werk, terwijl er naar onderwijsniveau wel een verschil is: laaggeschoolde schoolverlaters werken vaker tijdelijk dan midden- en hooggeschoolden. Naar arbeidsregime valt op dat schoolverlaters doorgaans voltijds

aan de slag gaan. Mannen werken vaker voltijds dan vrouwen, maar de kloof tussen beide geslachten op dit gebied is bij schoolverlaters nog veel minder groot als bij de totale werkende bevolking. Naar onderwijsniveau blijkt opnieuw dat laaggeschoolden in het nadeel zijn: schoolverlaters die laaggeschoold zijn werken vaker deeltijds dan hun hoger opgeleide collega's.

6. Bibliografie

Booghmans, M. 2003. Uitzendarbeid als springplank? In: *De arbeidsmarkt in Vlaanderen. Jaarboek 2003*, Steunpunt WAV. Leuven.

Cockx, B. 2008. Is een kortstondige job voor jongeren zonder werkervaring een springplank naar een duurzame baan? In: *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt WSE*, 18(3-4): 63-67.

Eurostat. 2003. General indicators on transition from school to work: youth transition from education to working life in Europe. Part 1. *Statistics in focus: population and social conditions*, nr. 4. Brussel.

GHK. 2005. *Study on the access to education and training, basic skills and early school leavers. Final report on behalf of the European Commission DG EAC*, Londen: GHK.

Kogan, I. & Müller, W. (eds). 2003. *School-to-work transitions in Europe: analysis of the EU LFS ad hoc module*. Mannheim.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. 2007. *Genderjaarboek 2007. MV United. Onderwijsmonitor*. Brussel.

Steunpunt WAV-SSA & SONAR. 2001. *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarreeks 2000, Deel 4 Jongeren in transitie*. Leuven.

Steunpunt WAV-SSA & SONAR. 2002. *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarreeks 2001, Deel 3 Jongeren op zoek naar werk*. Leuven.

Stevens, E. 2003. Vaarwel bord en krijt! In: *De arbeidsmarkt in Vlaanderen. Jaarboek 2003*, Steunpunt WAV. Leuven.

Vandenbrande, T. 2001. Studenten en werk. In: *De arbeidsmarkt in Vlaanderen. Jaarboek 2001*, Steunpunt WAV. Leuven.

van Es, W. 2008. *Unqualified school leavers in nine European cities. A short analysis of measures*. Sardes, Nederland.

7. Methodologie

De Belgische cijfers in dit rapport werden berekend op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), uitgevoerd door de FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. De Europese cijfers zijn afkomstig van de Labour Force Survey (LFS), uitgevoerd door Eurostat, de statistische dienst van de Europese Commissie.

7.1 Transitie

Belgische cijfers

Op basis van de EAK worden de jongeren van 15 tot en met 29 jaar ingedeeld in vier groepen. Eerst wordt een onderscheid gemaakt tussen de jongeren die nog schoolgaand of in opleiding zijn en de jongeren die dat niet meer zijn. Een jongere is nog schoolgaand of in opleiding wanneer hij of zij aangeeft dat hij of zij nog student is (q90=3) en/of dat hij of zij nog een opleiding volgt. Het kan bij dit laatste gaan om een opleiding in het reguliere onderwijs (q79=1 of 2) of om een opleiding buiten het reguliere onderwijs (q82=1). Alle andere jongeren worden beschouwd als jongeren die geen opleiding volgden in de referentieperiode van vier weken.

Aldus worden de jongeren verdeeld in twee grote groepen: zij die nog schoolgaand of in opleiding zijn en zij die dat niet meer zijn. Vervolgens wordt gekeken naar hun arbeidsmarktstatuut: werkend (statbit=2) en niet-werkend (statbit=1 of 3). Bij de niet-werkenden wordt, waar mogelijk, een verder onderscheid gemaakt tussen de ILO-werkloosheid (statbit=1) en niet-beroepsactiviteit (statbit=3).

Europese cijfers

Op basis van de LFS wordt een analoog onderscheid gemaakt voor de Europese lidstaten. Niet alle lidstaten vulden echter de nodige vragen hiervoor in. Zo worden Duitsland, Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Bulgarije uitgesloten uit de berekeningen.

Ook in de Europese cijfers worden de jongeren van 15 tot en met 29 jaar ingedeeld in vier groepen. Eerst wordt een onderscheid gemaakt tussen de jongeren die nog schoolgaand of in opleiding zijn en de jongeren die dat niet meer zijn. Een jongere is nog schoolgaand of in opleiding wanneer hij of zij aangeeft dat hij of zij nog student is (mainstat=3) en/of dat hij of zij nog een opleiding volgt. Het kan bij dit laatste gaan om een opleiding in het reguliere onderwijs (educstat='has been a student or an apprentice' of 'person in regular education but on holidays') of om een opleiding buiten het reguliere onderwijs (couratt='yes'). Alle andere jongeren worden beschouwd als jongeren die geen opleiding volgden in de referentieperiode van vier weken.

Aldus worden de jongeren verdeeld in twee grote groepen: zij die nog schoolgaand of in opleiding zijn en zij die dat niet meer zijn. Vervolgens wordt gekeken naar hun arbeidsmarktstatuut: werkend (ilostat='Employed') en niet-werkend (ilostat='Unemployed' of 'Inactive'). Bij de niet-werkenden wordt, waar mogelijk, een verder onderscheid gemaakt tussen de ILO-werkloosheid (ilostat='Unemployed') en niet-beroepsactiviteit (ilostat='Inactive').

7.2 Europese benchmarks voor jongeren

De Europese benchmarks voor jongeren hebben veelal betrekking op hun onderwijsniveau. Hierbij wordt een drievoudig onderscheid gemaakt. Laaggeschoolden definiëren we als personen met maximaal een diploma lager secundair onderwijs. Middengeschoolden zijn alle personen met maximaal een diploma hoger secundair onderwijs. Ook degenen die een post-secundaire, niet-

hogere opleiding vervulde, horen bij de middengeschoolden. Hooggeschoolden tot slot zijn alle personen met een diploma van het hoger onderwijs.

De ongekwalificeerde uitstroom wordt berekend als het aandeel jongeren van 18 tot en met 24 jaar die laaggeschoold zijn en die geen opleiding meer volgden in de referentieperiode van vier weken.

Op basis van de EAK wordt iemand als ongekwalificeerd uitgestroomd beschouwd wanneer hij of zij laaggeschoold is (q80=0,1,2,3) en wanneer hij of zij geen opleiding meer volgden in de referentieperiode van vier weken. Dit betekent dat ze geen regulier onderwijs mogen volgen noch student in vakantie mogen zijn (q79 NE 1 of 2), noch een opleiding buiten het reguliere onderwijs mogen volgen (q82 NE 1).

Op basis van de LFS wordt iemand als ongekwalificeerd uitgestroomd beschouwd wanneer hij of zij laaggeschoold is (ISCED=0,1,2,3c) en wanneer hij of zij geen opleiding meer volgde in de referentieperiode van vier weken. Dit betekent dat ze geen regulier onderwijs mogen volgen noch student in vakantie mogen zijn, noch een opleiding buiten het reguliere onderwijs mogen volgen. De LFS-data voor deze indicator zijn afkomstig van de website van Eurostat.

Het aandeel gekwalificeerde jongeren wordt berekend als het aandeel middengeschoolde 20-24-jarigen.

7.3 Schoolverlaters

7.3.1 Algemene definitie

We definiëren de schoolverlaters als alle jongeren van 15 tot en met 24 jaar die aangeven dat ze in jaar x-1 nog student waren en zeggen dat ze in jaar x geen student meer zijn. Voor 2007 betekent dit dat het gaat om alle jongeren die zeggen dat ze in 2006 nog student waren, maar zichzelf in 2007 niet meer als dusdanig beschouwen.

In de EAK gaat het om een combinatie van enerzijds q59 (ingevuld door niet-werkenden) en q62 (ingevuld door werkenden) en anderzijds q90. Zij die bij q59 aangaven student te zijn (q59=2) en bij q90 aangaven geen student te zijn (q90 ne 3) worden als schoolverlater beschouwd. Zij die bij q62 aangaven student te zijn (q62=3) en bij q90 aangaven geen student te zijn (q90 ne 3) worden eveneens als schoolverlater beschouwd.

In de LFS gaat het om een combinatie van vraag WSTAT1Y en MAINSTAT. Degenen die op vraag WSTAT1Y aangaven student te zijn (WSTAT1Y = 'Student') en bij MAINSTAT aangaven geen student te zijn (MAINSTAT ne 'Student') worden als schoolverlater beschouwd. In de LFS-data worden Bulgarije, Duitsland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk niet opgenomen. In deze landen werden de nodige vragen niet correct ingevuld.

De schoolverlaters worden ingedeeld volgens hun arbeidsmarktstatuut: werkend, ILO-werkloos en niet-beroepsactief. We berekenen ook hun werkzaamheidsgraad als het aandeel werkenden in de totale groep schoolverlaters.

Om de scores van de schoolverlaters te kaderen, nemen we in de meeste tabellen en figuren twee vergelijkingsgroepen op: de totale groep jongeren van 15 tot en met 24 jaar (de schoolverlaters maken hier dus een deel van uit) en de totale bevolking op arbeidsleeftijd van 15 tot en met 64 jaar. Voor beide groepen worden eveneens de werkzaamheidsgraden berekend. Voor de jongeren wordt bovendien een werkzaamheidsgraad berekend exclusief studenten (EAK: q90 ne 3; LFS: mainstat ne 'student').

7.3.2 Indeling in sectoren

De werkende schoolverlaters, de werkende jongeren en de totale werkende bevolking worden verdeeld volgens sector van tewerkstelling.

Voor de EAK-gegevens werd gewerkt met vraag q11 waarin gepeild wordt naar de sector van tewerkstelling. De sectoren worden gecodeerd naar NACE-codes op 2 digits. Zij worden omgezet tot 40 WSE-sectoren die op hun beurt worden gegroepeerd tot vier hoofdsectoren. Tabel B.1 geeft enerzijds de codes en benamingen van de 40 WSE-sectoren en vier hoofdsectoren en anderzijds de nace-codes op 2 digits waaruit zij zijn samengesteld.

De primaire sector omvat de land- en tuinbouw en de visserij. De secundaire sector omvat alle industriële nijverheden en ook bouwsector. De tertiaire sector omvat vooral commerciële diensten en de quataire sector bundelt vooral niet-commerciële diensten.

Tabel B.1 WSE(40)-sectorindeling

WSE(40)-sectorindeling		Overeenkomstige nace-code op 2 digits
PRIMAIRE SECTOR		
p1	Land- en tuinbouw	01,02
p2	Visserij	05
SECUNDAIRE SECTOR		
s1	Winning van delfstoffen	10,11,12,13,14
s2	Verv. van dranken, voeding en tabak	15,16
s3	Textielindustrie	17
s4	Verv. van kleding en schoeisel, leer- bontnijverheid	18,19
s5+18	Verv. van meubels + overige industrie	36,37
s6	Houtindustrie	20
s7	Grafische nijverheid	21,22
s8	Chemische nijverheid (incl. cokes e.d.)	23,24
s9	Rubber- en kunststofnijverheid	25
s10	Verv. van glas, bakstenen, cement en andere bouwmaterialen	26
s11	Metallurgie	27
s12	Verv. van metaalproducten	28
s13	Verv. van machines, apparaten en werktuigen	29
s14	Verv. van elektrische machines en apparaten	31
s15	Verv. van kantoorapp., computers, audio-, video- en telecom-app.	30,32
s16	Verv. van medische apparatuur	33
s17	Verv. van transportmiddelen	34,35
s19	Elektriciteit, gas, stoom en water	40,41
s20	Bouwnijverheid	45
TERTIAIRE SECTOR		
t1	Garagewezen	50
t2	Groothandel en handelsbemiddeling	51
t3	Kleinhandel	52
t4	Verhuurdiensten	70,71
t5	Horeca	55
t6	Vervoer	60,61,62
t7	Vervoersondersteunende activiteiten	63
t8	Post en telecommunicatie	64
t9	Financiële diensten	65,66,67
t10	Informatica	72
t11+12+13	Advies en bijstand aan ondernemingen en personen; selectie en terbeschikkingstelling van personeel; Industriële reiniging	74
t14	Overige diensten aan personen	93,95
QUARTAIRE SECTOR		
q1+2+3	Openbaar bestuur; Justitie, defensie en openbare veiligheid; verplichte sociale verzekering	75,99
q4	Onderwijs	80
q5+6	Ziekenhuizen en overige gezondheidszorg; Maatschappelijke dienstverlening	85
q7	Recreatie, cultuur en sport	92
q8	Speur- en ontwikkelingswerk	73
q9	Afvalwater- en afvalverzameling; straatreiniging	90
q10	Belangenvertegenwoordiging	91
x	Slecht gedefinieerd	96,97

Bron: Steunpunt WSE

Ook op basis van LFS-gegevens kunnen we de werkenden naar sector verdelen. We beschikken hiervoor over NACE-codes op 1 digit. Omdat de sectorgegevens redelijk beperkt zijn, werden bij de Europese cijfers de tertiaire en quartaire sector samengenomen. Zo komen we dus tot drie hoofdsectoren die worden samengesteld zoals aangegeven in tabel B.2.

Tabel B.2 Samenstelling hoofdsectoren op basis van LFS

Hoofdsector	LFS variabele NA111D
Primaire sector	Agriculture Fishing
Secundaire sector	Construction Electricity gas and water supply Manufacturing Mining and quarrying
Tertiaire en quartaire sector	Education Extra-territorial organisations Financial intermediation Health and social work Hotels and restaurants Other community social and personal service Private households Public administration Real estate renting and business activities Transport storage and communication Wholesale and retail trade
Sector onbekend	No answer

Bron: Steunpunt WSE

7.3.3 Indeling volgens contracttype

De werkende schoolverlaters, werkende jongeren en werkende bevolking worden ook ingedeeld volgens het contracttype van hun job. De vraag naar het contracttype wordt enkel beantwoord door werknemers (niet door zelfstandigen en helpers).

Bij de EAK gegevens werken we met vraag q14 die vraagt of men vast of tijdelijk werk heeft. Daarnaast wordt ook gekeken naar de aard van de tijdelijke tewerkstelling (q16a) en de reden waarom de respondent een tijdelijk werk aanvaardde (q16b). Bij de LFS-gegevens werken we met de variabele 'temp' die aangeeft of iemand tijdelijk of vast in dienst is.

7.3.4 Indeling volgens arbeidsregime

De werkende schoolverlaters, werkende jongeren en werkende bevolking worden ook ingedeeld volgens het arbeidsregime van hun job. Bij de EAK gegevens werken we met vraag q17 die vraagt of men voltijds of deeltijds werk heeft. Bij de LFS-gegevens werken we met de variabele 'ftpt'.